

Velja po pošti:

Za celo leto naprej . . . K 26.—
za en mesec . . . " 2.20
za Nemčijo celoletno . . . " 29.—
za ostalo inozemstvo . . . " 35.—

V Ljubljani na dom:

Za celo leto naprej . . . K 24.—
za en mesec . . . " 2.—
V spravi prejema mesečno . . . 1.70

Sobotni izdaja:

za celo leto . . . " 7.—
za Nemčijo celoletno . . . " 9.—
za ostalo inozemstvo . . . " 12.—

SLOVENEČ

Inserati:

Enostolpna pettivrsta (72 mm):
za enkrat . . . po 15 v
za dvakrat . . . " 13 "
za trikrat . . . " 10 "
za večkrat primeren popust.

Poročna oznanila, zahvale, osemtnice itd.:
enostolpna pettivrsta po 18 vin.

Poslano:

enostolpna pettivrsta po 30 vin
Izhaja vsak dan, izveniški ne-
delje in praznike, ob 5. uri pop.
Redna letna priloga Vozni red.

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6/III.
Rokopisi se ne vračajo; nefrankirana pisma se ne
sprejemajo. — Uredniškega telefona št. 74. —

Političen list za slovenski narod.

Upravištvo je v Kopitarjevi ulici št. 6. — Račun
poštne branilnice avstrijske št. 24.797, ogrske 26.511,
bosn.-herc. št. 7563. — Upraviškega telefona št. 188.

Zadnje skupno slavnostno zborovanje slovensko-hrvaškega katoliškega shoda.

Podpredsednik shoda, g. drž. in dež. poslanec Jarc otvori ob 9. uri dopoldne III. slavnostno zborovanje in omenja v pozdravu, da so vsi člani predsedstva tega katoliškega shoda starejšine katoliških akademskih društev in smatrajo to za počaščenje katoliško-narodnega dijaštva in ideje, ki jo zastopa. Dvajset let je od tega, kar je 10 visokošolcev poslalo zaupnico g. dr. Mahnič; medtem je katoliško-narodno dijaštvo močno naraslo in doseglo število 150 starejšin. Dijaško zborovanje je bilo mal katoliški shod zase. Kmečko ljudstvo slovensko priznava v polni meri pomen katoliške inteligence in zasleduje z ljubeznijo in navdušenjem katoliški dijaški pokret. To priznanje širokih mas je bodrilo katoliški inteligenci in katoliškemu dijaštvu, da vztraja na začrtani poti in se ne umakne nobeni sili. (Viharno odobravanje.)

Nato nastopi

POSLANEC GRAFENAUER,

da govori o

katoliški in narodni šoli.

Živahno pozdravljen govornik izvaja: Slavni zbor! Bodi luč! Luč je fundament stvarjenja. Če je človek kralj stvarstva, je v polni meri luč kraljica. Konec luči je konec življenja. Ta luč je Kristus, ki ga je izvolil in poslal Bog v državo, ki ji pravimo svet. Tej državi je dal Kristus postave, ki jih je podpisal s svojo krvjo. Najvišja teh postav se glasi: Ljubi Boga nadvse in bližnjega kakor samega sebe. Vsakdanja skušnja nas uči, da prava sreča, blagostanje in mir niso mogoči drugače kakor na podlagi Kristusovih nauk. Kot učenik je Kristus dobro vedel, kaj ljudstvo najbolj potrebuje; zato je dal svojim učencem naročilo: Pojdite po celem svetu in učite vse narode in jih krščujte v imenu Očeta, Sina in Sv. Duha. To je besedilo listine, s katero je ustanovil Kristus krščansko narodno šolo. Da stoji krščanstvo na narodnem stališču, potrjuje sv. apostol Pavel v II. pismu do Korinčanov, v katerem pravi: V čemur si kdo kaj upa, si upam tudi jaz; Hebrejci

so, tudi jaz sem; Izraelci so, tudi jaz sem; zarod Abrahamov so, tudi jaz sem; služabniki Kristusovi so, jaz še več. S temi besedami je jasno pokazal, da stoji krščanstvo na narodnem stališču, da Kristus ni prepovedal učiti narodov v njihovem lastnem jeziku in nikjer zapovedal, učiti jih v edino zvečičavni nemščini. (Veselosť.) Po sedanjih šolskih postavah, katero Vam hočem predložiti in ki je pristna liberalna kovina, se pa meče vrv okoli vratu. (Res je.) Vse javne šole, ne samo ljudske, so postale namesto da bi bile stebel države, škorpijoni.

Rad bi Vam opisal razmere na Koroškem, a čas mi je prekratko odmerjen; zato Vam priporočam knjigo, ki je izšla te dni v nemškem jeziku in nosi naslov: Aus dem Wilajet Kärnten. Do zadnjega časa smo bili koroški Slovenci zapostavljeni žal tudi od slovenske javnosti, a razmere so se obrnile, odkar smo stopili v vrste bojevnikov, ki so močnejši od nas. Zamujeno tudi ni še vse in vsi skupaj moremo vse rešiti. V teh dneh smo dali izraza svojemu prepričanju in smo se klanjali mojsterskemu delu najvišje človeške kulture. Mi smo v teh dneh molili naš veličastni katoliški credo, credo v luč Kristusa, v luč od luči. Naj nam sveti ta luč, slavni zbor, tudi v boju za krščansko narodno šolo in zmagali bomo kakor je zmagal Kristus rimski kolizej. Credo in unum deum! (Viharno odobravanje.)

Shod pozdravi monsignor Baron kot predsednik hrvaškega pripravljalnega odbora in kot predsednik hrv. kat. kazina v Zagrebu.

Podpredsednik prof. Jarc se zahvali govorniku za pozdrav in obljublja, da se odzovemo Slovenci v velikem številu vabilu nadškofa - koadjutorja dr. Bauerja na hrv.-slov. kat. shod v kraljevem Zagrebu.

Nato govori ravnatelj

PROF. MANTUANI

o temi

vera in umetnost.

Govor, poln globokih misli, objavimo pozneje.

Nato govori slavnostni govornik

DR. JURE ADLEŠIČ

o ljubezni do domače grude.

Lepe in vzvišene ideje so se porajale v teh dneh katoliškega shoda med nami, odmevale so v srcih nas vseh in nas prepojele z neugasno željo, zanesti jih med ljudstvo, ki je tam zunaj in ni moglo biti deležno tega našega praznika.

Zato se skoro komaj upam dvigniti svoj glas, da bi govoril o ljubezni do domačije. Bojim se, ker pesem mojih gosli ni vesela pesem, in vzhičena, ni radostna, strune mojih gosli zvene mило in bolestno kot zveni glas ranjenega srca.

Moja pesem je otožna, ker me popelje v našo vas, kjer se je polotil naših ljudi nekaj obup, da bi mogli še naprej živeti v tej hiši, da bi mogli tukaj ukatati svojo srečo.

Ze prvi pogled na vas je turoben, hiše vidim zaprte, strehe razdrte, ki moje gola rebra. Slika vasi spominja na sliko pokopališča s polomljenimi lesenimi križi . . .

Kje je naš narod, kje krepke desnice naših mož?

Tamkaj v Ameriki, tam v Vestfaliji
So nam izginili — več ne doseže jih
Naše oko — — — — —

Pred hišo se igra otrok, v veži ženska upadlih lic in razoranega čela kot da bi ji bila želva lezla izpod njega, v sobi za pečjo stari oče, sklonjen od dela in let prebira molek.

To je slika mnoge naše kmetijske družine. Moja pesem je otožna, ker me pelje iz vasi na železniško postajo k odhodu vlaka in pred izseljeniško pisarno. Tukaj vidim našo mladino, naše krepke može širokih pleč, ki zgledajo kot da jih ni rodila mati, ki zgledajo kot da so zrasli iz gore. Kovčke imajo v roki in roko podajajo svoji mladi ženi, zadnjikrat še pritisnejo k sebi mallega otroka.

Moja pesem je otožna, ker se bojim, da ta mož ne pozabi na svojo ženo,

na tega otroka, ker tujina je zapeljiva. Zal mi je mlade žene, ki bo ovdovela, ki ne bo mogla svoje materinske ljubezni posvetiti svojemu otroku, ampak bo morala pustiti iz roke otroka in prijeti za koso in plug. Zal mi je otroka, ki bo zgubil očeta, ki ne bo poznal tople materinske ljubezni, temveč bo hiral in sirotel vključ temu, da mu živita oče in mati. Zal mi je pa tudi tebe, ti sila in moč našega naroda, ti naš oratar. Tvoja roka je vajena le pluga, kose in motike, tvoje oko je vajeno le božjega solnca in zelenih trat, tvoje delo in skrb je bilo posvečeno le skrbi za tvojo družino. Sedaj te bodo pa pokopali v ameriški rudnik ali zaprli v temno in zaprašeno tovarno za ropotajoči stroj, da boš opravljal najtežja in najnižja dela, ubijal svojo energijo, služil tujemu velekapitalu, služil stroju in postal sam liki stroj.

Moja pesem je žalostna, ker vidim čez nekaj let upadla lica te mlade žene, razdejano gospodarstvo; njen otrok, komaj je odrasel, pa je, kot da ga ni ona rodila. Komaj čuti v sebi moč, že sanja o tujini, o bogastvu. Tajna sila ga žene za očetom v neznane kraje, proč od matere, proč iz domače hiše. Zal mi je te žene. Mož se je sicer vrnil, pa kakor da ji ni več mož. Stare skromnosti ne pozna. Stara zadovoljnost domačina je zginila. Z njo je šla tudi domača sreča. Revica skuša z vsemi silami ohraniti sina in moža domu, pa njen trud je zastoj, tudi na stare dni ostane sama, zapuščena ovdovela in osirotela.

Moja pesem je otožna, ker vidim, da prihaja ta naša zapuščena zemlja, ta rodovitna gruda, premočena s krvjo in potjo naših prednikov, v roke tujcev, priseljencev, ki bodo iz nje izvabili vso silo in rodovitnost, ki je naši niso poznali.

Gospoda, pri nas se govori o novem življenju, o prenovljenem in poglavljenem delu za narod. Kaj vse se ne stori za našega kmeta, kaj vse za našega obrtnika v duševnem in gmočnem oziru!

In kljub vsemu temu, kot da je človek gluha za to delo in nem, kot da

LISTEK.

Uporniki.

Poljski spisal Artur Grušček, poslovenil dr. Leopold Lénard.

(Dalje.)

»Tako je, kaj početi?« je vzdihnil nekdo izmed kozakov.

»Da bi le svoje odslužil, a potem v naše stepe, tam se duša smeje,« je rekel drugi z razjasnjenim obrazom.

»Da bi le to dočakali,« so zamrmrali.

Kozaki so hoteli še bolj podrobno izprašati Balika, toda ko se je ogrel, najedel in napil, je zaspal kot kamen. Nekoliko pred poldnem je prišel v gozd načelnik deželne straže, a ko je od Balika zvedel, da je bilo iskanje zaman, je zamrmral:

»Saj sem rekel, da so se izmuznili ob strani.«

Potem je velel kozakom, naj se vrnejo k stotniki v mesto, Bezuhevega konja so vzeli s sabo, uniformo je pa velel pustiti tam za slučaj, da bi se kozak vrnil, česar pa pravzaprav ni verjel nikdo.

Bolj radi lepšega kot iz potrebe je velel dvema stražnikoma stražiti pri bregu do večera, sam je pa zopet šel v Tesno vodit preiskavo v zadevi skri-

vanja in sprejemanja družbe upornikov, ki so šli na božjo pot.

Pripeljal se je pred občinsko poslopje, velel poklicati župana in vprašal ostro:

»Povej mi, kdo je sprejemal romarje?«

»Morda je kdo sprejemal, toda kdo sprejemal, toda kdo, ne vem, ker od sveta do večera delam na polju pod Nametami.«

»Lažeš, pes!« je zakričal, »zaslužiš knut, a ne medaljo,« pogledal je na znak županove časti, ki mu je visel na vratu.

»Jasno, velmožni načelnik, jaz govorim resnico,« je odvrnil ter se globoko priklonil.

»Marš ven, pasji sin! Pokličti pisarja.«

Župan je odšel s ponižnim poklonom, a načelnik se je sprehajal po obširni izbi, v kateri se je nahajala velika črna miza z nekaj stoli, dve jesenovi omari, a na steni je visel obraz vladarjev in v kotu ikona s prižgano svetilko.

Vstopil je pisar, človek bele polti in jasnih las, brez kakšnega posebnega izraza v obrazu, z mršavo brado, v obnošeni, zamazani obleki, ter se je pripognil v dvoje in gledal radovedno z zvitimi očmi.

»Hej, pisar, imate upornikov?«

1 Majhen, pleten bič.

»Z malimi izjemami bi lahko vse z dobro vestjo med nje prišel.«

»Hm . . . zakaj pa nisi sporočil v raportu?«

»Pisal sem gospodu okrajnemu glavarju . . . pa nisem dobil odgovora.«

»Ah, od njega odgovor!« se je nasmešnil zaničljivo. »Kaj pa batjuška na to?«

»To je goreč človek, vesten,« hvalil je pisar, »toda kaj more on sam? Prosil je, naj kaznujejo ljudi, ki so opustili velikonočno spoved, toda ne vem, če je dobil odgovor.«

»Zvedel bom od njega . . . zdaj pa poslušaj, v eni uri pripelji sem dvajset najpremožnejših gospodarjev, izbiraj upornike, si razumel?«

»Sem.«

»Grem k župniku na kosilo, ti pa izvrši povelje . . . vzameš lahko na pomoč nekaj stražnikov.«

»Razumem.«

Hotel je že oditi, kar je obstal med vrati in vprašal bolj tiho:

»Poslušaj, kaj pa župan?«

»Dober človek, toda zdi se mi, da je na tihem naklonjen upornikom.«

»Ali imate v vasi primerne moža, ki bi ga lahko nadomestil?«

»Imamo. Tako na primer Jan Viklina, pošten človek, pravomiselni, nekdanji vojak.«

»Kako?«

Načelnik si je zapisal ime in dodal: »Tudi ta naj pride,« ter je odšel.

Kmetje, katere so pripeljali stražniki, so čakali na dvorišču občinske hiše že dve uri na solncu na prihod načelnika deželne straže, se jezili in preklinjali načelnika in tako vlado.

Slednjič se je pripeljal in pogledal grozeče na kmete, ki so se mu priklanjali do pasu.

»V stepi, a ne v blatu,« je odmrmljal.

»Kaj se je pa zgodilo? Kako?«

»Hudi duh ga je omamil in kakor brez uma je šel dalje in dalje . . . Nato ga je pograbil in vzel kot svojo last . . . jaz sem ga prosil, rotil, zaklinjal, vrnil se . . . a on nič . . . nesrečnež ni poznal, da je hudi duh nalašč delal sledi, da bi ga zvalil.«

»Ali si znorel,« je zaklical podčastnik jezno, »sledi so bile po puntarjih.«

»Kakšni puntarji!« je zmajal z rameni, »nobena krščanska duša ne more tam čez.«

»Pa sta vendar šla?«

»Njega je omamil hudi duh, ker ni verjel, se je norčeval in šalil, zdaj pa ima . . . Hospodi pomiluj, morda je zdaj volkodlak postal ali še kaj hujega« ter se je prekrizal.

»Ti si se pa rešil . . .«

»Z molitvijo in čudežem božjim, toda tudi ako bi mi dajali cesarstvo v nebesih in na zemlji, raje poginem, kot da bi še enkrat šel nazaj.«

Ta zakletev se je zdela vsem poslušalcem tako velika in resna, da so

se ne zmeni za ta trud, zbira se od posvoda v skupinah, ki jih požra mesto in tujina, požirajo jih tuje tovarne in rudokopi.

Kot je razprostrl angelj smrti svoja krila nad bojno polje, tako je ta splošna nezadovoljnost in želja po tujini se vsesala v vrste našega ljudstva. Kaj je začeti, gospoda, da se ustavi to gibanje? Kje je zdravnik, da ozdravi to kužno bolezen med našim ljudstvom?

Ali naj zahtevamo od postavodajnih zastopov postav, ki bodo izseljevanje omejile, ki bodo kaznovali beg v mesta in Ameriko?

Ali naj tiste, ki so se namenili od doma, svarimo, naj raje ostanejo doma? Gospoda moja, ne postava, ne poduk ne bo obdržal našega človeka doma. Kaj pomaga poduk ali prepoved našemu fantu, naj ostane doma, ko pa vidi, da ga ne čaka nobena bodočnost, da bo celo življenje odvisen, zametovan hlapec. Kaj pomaga vsaka prepoved dekletu, ki je v najlepšem cvetu svoje mladosti in kipi od življenja in želje, postati pridna žena in dobra mati, če pa vidi, da bo morala ostati večno samica. Kaj pomaga prepoved gospodarju, družinskemu očetu, ki ga gleda kopa otrok, od vseh strani ga pa naganjajo upniki in ga groze pognati z družino na cesto.

Ne poduk, ne postava, ampak dajmo ljudstvu doma to, česar išče v tujini!

Česa išče naša mladina v tujini, kaj jo žene iz rodne grude?

Krivicu bi vam delal, fantje, če bi rekel, da greste za zlatom in srebrom, da greste za zabavo in pohajkovanjem. Vaše stremljenje je resnejše, vaš duh plemenitejši kot da bi se tako lahko ločil od rodne grude, iz kroga svojih domačih, in vse to zamenjal za kos zlata ali srebra. Ne, mladina, taka nisi in ne bodeš, dokler te oživlja prava slovenska in hrvaška kri.

Tebe se je le lotil novi socialni duh, želja po samostojnosti in neodvisnosti, želja ustanoviti si lastno eksistenco, svoj lastni dom, svoje gospodarstvo. In ker misliš, da si tega doma ne moreš ali vsaj tako lahko ne moreš ustanoviti, zato te žene ta tajna moč v tujino za neznanimi cilji, v mesto, v Ameriko.

Tebe, naša mladina, se poloteva želja, ustanoviti si čimprej lastno ognjišče, pripeljati na dom ljubljeno dekle, postati oče in gospodar in preskrbeti svojim otrokom lepšo bodočnost, kot si jo imel sam, oskrbeti jim boljše vzgojo. Tebe žene tajna sila, delati določene ure dneva in dobiti prosti večer, da ga posvetiš svoji družini, vzgoji otrok.

In vi, mladenke, cvet naših poljan in veselje kmetске hiše! Tudi vi čutite v sebi tajno željo, da postanete pridne žene in skrbne matere. Tudi vi čutite v sebi tajno silo, ki vas žene v družinski krog, tudi vi vidite svoj poklic ob strani delavnega moža in v sredi ljubljanih otrok. In ker se ta vaš poklic ne

vsi molče povsili glave in pritrdili Baliku.

»Hm... kaj je bilo? Govori!« ga je vprašal podčastnik.

»E, bolje da ne izprašujete,« je odvrnil nejevoljno.

»Pa vendar povej,« ga je nagovarjal tovariš ter mu ponudil steklenico žganja.

Napil se je, obrisal si usta in rekel kratko:

»Prisegam pri Bogu in prečisti Materi božji, da se je tam,« pokazal je na močvirnato pustino, »vršilo peklenško ženitovanje.«

Vsi so prestrašeni pogledali na »Začarano močirje«, pobožnejši so se pa začeli prekrizavati in mrmrati:

»Hospodi pomiluj!«

Po daljšem molčanju je spregovoril nekdo:

»Torej je Bezuh poginil?...«

»Na večne čase,« potrdil je Balik,

»nikdar več ne bo videl solnca in stepe kot kozak, izvzemši v slučaju, da pride strašit.«

»Ali si sam videl njegovo smrt?«

»Kakor vas... šel je za lučaj dalje, a jaz sem se ustavil pod drevesom, razgovarjala sva se... naenkrat vse tiho... slišim samo nek šum, pljusk... kličem, prosim, zaklinjam, a nič, samo bel golob je zletel kvišku.«

»Gotovo je rešil dušo, ker je bil nedavno pri velikonočni spovedi,« je dostavil kozak.

»Toda telo bo trpelo svoje, ker je vdrl v zakleto deželo,« je pripomnil drugi.

»Hudič s takim prekletim krajem,« je zaklical podčastnik, »ti storiš svoje, hudič pa svoje.«

(Dalje.)

more doma uresničiti, vas žene ta tajna sila v tujino, v mesta, v Ameriko, ker ste čule, da se ta želja tam lažje uresniči.

Torej prilika napredovati, osamosvojiti se in ustanoviti lastno eksistenco, to je gonilna sila, ki odrta našo mladino, naše fante in dekleta od rodne grude in jih žene v mesta in tujino in večinoma za vedno pogubi naši domovini in našemu narodu.

Ravno ta sila, ki kipi v naši mladini, želja po samostojnosti in družini, nam je najboljši porok, da je naša mladina zdrava, poštena in idealna. Gojimo in ohranimo v njej to silo.

Zato je pa tem težja izguba za naš narod, da nam ravno ta cvet naroda zapušča domačijo in beži v mesta in tujino.

Če jih ohranimo in obdržimo doma, ohranili smo najtrdnjše korenine naroda.

Globoka žalost, s katero se poslavljate od doma, sila, s katero vas morajo odtrgati iz kroga vaših domačih, žalost očesa, s katero se poslavlja vaš zadnji pogled na domačo vas in rodni krov, ta nam je porok vaše globoke ljubezni do domačije in rodne grude. In poleg tega, ta globoka vernost in udanost, ki vas pred odhodom pripelje pred oltar, da si izprosate angelja varuha za pot, ta ginjenost, v kateri podate zadnjič roko domačemu gospodu, ki vas je učil in vodil od krstnega kamena naprej do danes.

In vaša pisma iz Amerike, prežeta tihe in otožne želje, čimprej vrniti se v domači kraj, gospoda, to je pač najboljši dokaz globoke ljubezni našega ljudstva do rodne grude.

Kaj storiti? Kaj drugega, kot dati mladini prilike, da si tudi doma lahko ustanovi lastno eksistenco. Kaj drugega, kot da se fantom omogoči, da postanejo doma samostojni gospodarji, da si čimprej lahko ustanove doma svoja ognjišča, svoje družine, svojo bodočnost. Kaj drugega, kot da se jim preskrbi doma zadosti izobrazbe, pa tudi preskrbe za čas bolezni, onemoglosti in starosti, pa tudi, da se jim da potrebnega razvedrila.

Glejmo zato najprej, da bo kmetško delo dobro plačano. Kmetški stan je najbolj produktivni stan, vsi drugi so bolj le uživajoči del. Zato podpirajmo predvsem one zadrage in društva, ki ohranijo vse izkupilo za kmetске pridelke zopet kmetu. Le na ta način bo dobil naš kmet za svoje delo zadostno plačilo. Takrat bo naš človek še bolj vzljubil svoje delo in svojo domačijo, ko bo videl lepše uspehe svojega dela.

Z gmotnim uspehom, ki bo prišel na ta način, bo imel naš človek več prilike do izobrazbe. Imel bo več sredstev, da bo dal boljše vzgojo svoji mladini. S tem mu bo tudi rasel ponos in zavednost, ker bo videl, da je prost raznih prekupecev, ki so mu delo njegovih rok tlačili pod najnižjo ceno. Imel bo tudi več prostega časa za izboljšanje produkcije, ker mu bodo zadrage preskrbele komercialno delo.

Če je bogat kmet, je bogat tudi obrtnik. Razvijala se bo doma industrija. Le ta pa bo dala priliko tistim, ki ne bodo podedovali ali prevzeli doma posestva, dobiti doma zadosti dela in zaslužka in tako si ustanoviti doma primerno eksistenco. Zelja po samostojnosti se bo lahko udeležila doma.

Kmet potrebuje kmetskih poslov in delavcev. Brez njih nazaduje vsak kmet. Ker odhaja mladina v tujino, nedostaja tudi kmetu kmetskih poslov in delavcev in kmetje nazadujejo. Zato skrbimo tudi za kmetске posle in delavce. Skrbimo tudi njim za možnost, da bodo preskrbljeni za čas bolezni in onemoglosti, da bodo neodvisni tudi v visoki starosti, ko bodo za delo nezmožni. Skrbimo jim za delo tudi takrat, ko ni dela na polju, uvedimo na kmete domačo industrijo.

Na kmetih se pri nas do danes ni mogel razviti pravi obrtni stan, ker nima naš človek prilike do boljše izobrazbe in ne more zasledovati novih pridobitev. Skrbimo zato za poduk tudi kmetiskim obrtnikom, da vpeljejo obrtni stan na deželi in s tem bomo dali zopet naši mladini prilike, ustanovljati doma svojo bodočnost.

Prva skrb nam mora iti za tem, da ohranimo domačiji našo mladino; to je najtežja izguba za naš narod v moralnem in gmotnem oziru. Mladina, ki odide v Ameriko, ostane navadno tam; zgubljena je za nas za vedno. Kateri se pa vrnejo, niso nikoli več tisti. Mlad človek je dostopen tujim vplivom mnogo bolj kot dorasel in zrelo mož. Mlad človek se v mestu in tujini vda vsem mamečim vplivom in postane za vedno tuj za domači kraj. Če se tudi vrne, ni z ničemer zadovoljen, vedno ga nekaj vleče nazaj v neznani svet.

Doma je tudi seme nezadovoljnosti in nesreče, živa reklama za odseljevanje.

Če odpotuje odrasel mož, mož, ki ima doma svoje gospodarstvo, svojo ženo in otroke, za takega ni nikoli toliko nevarnosti v tujini.

Poleg tega je pa še nekaj, kar trga našega človeka od rodne grude. Prav tiho se utihotaplja med naše vrste, skoraj neopaženo in tajno. Le čutiti je vedno bolj in bolj tega duha: pravi se mu želja po hitri obogatitvi. Vsakdo želi na hiter in lahek način obogateti; posamezni zgledi silno mamijo. Čuje se tudi glas: le pojdimi po svetu, povsod se lažje živi in obogati kot doma.

To je tista moč, ki izvirava v egoističnem nagonu, ki je sovražnik vsake lepše misli in plemenitega čustva. Kakor hitro odrta človeka od prvotnega idealizma in iz doma, stori ga silno nesrečnega, razočaranega in potrtega, liki kot bi nežno cvetko postavil v preprih ostre burje. Vsi poznate to ostro burjo, pravi se ji: liberalizem.

Zato gospoda, če se bojujemo proti liberalizmu, bojujemo se proti kosmopolitizmu in bojujemo se proti raznarodanju, proti izseljevanju.

In če preženemo tega duha popolnoma iz naših vrst, iz kmetskih vasi, bodo se tja zopet vrnili stari ideali, bo naše ljudstvo znova poživila: ljubezen do rodne zemlje in kmetске hiše.

Poleg tega je potrebna tudi vzgoja! Naj obrne ona mišljenje in čustvovanje iz mesta v vas, iz tovarne in rudnika, na polje in travnik, v našo vas, kjer stoji domača hiša v vrtnem zelenju; sredi vasi pa domača cerkev s pokopališčem okrog. Okrog po gričih pa cerkvice in kapelice kot božja očesca migljajo v tihi sreči in dvigajo misli od dela v višave nedosežnih idealov, ki družijo delo in mišljenje v en pojem — nedosežne sreče.

In nasproti temu, življenje našega človeka v Ameriki, v Vestfaliji!

Mesto solnca obdaja ga dim, mesto zraka srka vase prah tovarne. Mesto tujega petja doni mu na uho pikanje krompa in ropot stroja, mesto pesmi delavcev doni mu na uho: kletev in prepri.

Svežo barvo njegovih lic je obledil ta skuženi zrak, težko delo mu je upognilo pleča, neprestani trud in bôl po domačiji in družini vzela svit njegovih oči in polet njegovemu srcu.

Postal je kot stroj, ki služi stroju. Zanj veljajo tudi besede hrvaškega pesnika Preradovića:

Majko mila, majko draga,
Da Ti vidiš sada svoga sina,
Da Ti vidiš sada njega
Okruženega od zla svega,
Ti bi gorko zaplakala,
Ruka bi Ti zadržala,
U žalosti grleč njega!...

Kako dobro bi učinkoval tak realen poduk napram živi reklami bahatega Amerikanca ali meščanke, ki prideta domov ob praznikih z zabuhlimi lici, gizdavo našopirjena s klobukom na glavi, z »zlatimi« veržicami ali »zlatimi« prstani in uhani.

Pravil mi je že marsikateri Amerikanec: »Ko bi imel takrat, ko sem prišel v Ameriko in mi je bilo treba začeti ameriško delo, stopiti v rudnik ali v tovarno k stroju, toliko denarja, da bi lahko prišel domov, in če me ne bi bilo sram pred svojimi tovariši, bi se bil takoj vrnil domov.«

Toda tega naši ljudje ne vedo. Oni poznajo Ameriko le iz pisem in pripovedovanj Amerikancev, koliko zaslužijo na dan, štejejo dnevni zaslužek z našim denarjem, štejejo število piv, ki jih Amerikanec spiije na dan, dekleta računajo čas, kako hitro se je v Ameriki njena tovarišica omožila, ko doma ni nikdo zanjo maral, na sliki vidijo, kako lepega, gosposkega ženina je dobila itd.

To reklamo je treba pokazati še od druge strani, da se čuje še drugi plat zvona, da se vidi še druga stran ameriškega kova.

Ta vzgoja se naj bi začela že v ljudski šoli. Že učitelj in učiteljica naj bi otroke navajala na to, da bolje spoznajo in vzljubijo svojo ožjo domovino in kmetško delo. Zato bi bilo treba na šolah vpeljati poseben predmet in druge predmete temu prikrojeviti. Učitelj naj bi napravljal še v večji meri z otroci izlete v bližnjo okolico in slikal otrokom lepoto domačega kraja.

Ljubezen, ki se vcepi otroku rano v srce, ne mine do zadnjega dne.

Ko otrok odraste šoli, morala bi za to poskrbeti naša društva. Predavanja po društvi bi se morala gibati tudi v tej smeri, da pokažejo ljudem vrline in prednosti domačega kraja, da ljudje še bolj vzljubijo svojo domačijo.

Vzgoja bi morala iti tudi v tej smeri, da vzbudi našemu ljudstvu po-

nos do samega sebe, do svojega doma, do svojih navad, do svoje noše in svojega dela, ponos do kmetске hiše, ki pravi o njej pesnik:

Kar moč nebesa so poslala,
Da večnih nas otmô grobov, —
Vse mati kmetška je zibala,
Iz kmetskih so izšli domov.

In ne v dvoranah bogatinov,
Kjer blesk zakladov te slepi, —
Kjer dom seljaških je trpinov,
Rešitve zor se nam žari! —

Ta hiša nam je mati krušna,
Domovju stebel je čistit,
Iz kmetskih hiš nam hrana dušna,
Iz kmetskih hiš omike svit.

Proč s tisto modo, ki zaničuje vse ono, kar je na kmetih! Ta moda je segla že v marsikatero kmetško vas, zanesla nezadovoljnost pod kmetški krov, pognala naše najboljše sile v mesta in tujino. Zato, ker ni več moderno, biti kmečki fant, fant od fare, ker ni več moda, biti kmetško — slovensko dekle z ruto, temveč gospodična v klobuku in z rokavicami.

To modo je zanesel liberalizem v naše ljudstvo. Liberalizem je zaničeval kmeta, zabitega in neumnega ali pa zlobno-navihanega, liberalizem je zaničeval kmetško delo, našega težaka z umazaniam predpasnikom in trdo žuljavo roko, liberalizem je le norce bril iz naših kmetov po raznih »Witzblattih«.

Zato proč z vsem tem duhom iz naših vrst, iz našega ljudstva, proč s takimi listi in slikami iz naših gostiln in kavarn! Zanesimo zopet v vrste naših kmetskih ljudi ljubezen do njegovega dela in ponos in zavednost do sebe, ki je stoletja prevevala naše ljudstvo.

Ta zavest in ponos pa ni samo za našega kmeta in delavca. Ta zavest in ponos mora prešiniti vse plasti naroda, zlasti tudi tiste, ki so poklicani voditi narod!

V tej misli si morajo vsi podati roko k skupnemu delu.

Vi pisatelji, pesniki in umetniki, po naši domačiji hodite, po naših vaseh, po naših kmetskih kočah. K našemu človeku pojdite!

Obiščite našo slovensko mater, našega ratarja. Tu boste našli nebroj motivov, vrednih najlepšega peresa, najpestrejših barv slikarja, najbujnejših tipov upodablajočega umetnika.

In kras teh naših goric in polj in naših sinjih gor! Kje ste videli nako-pičeno krasoto narave v toliki meri? Kdor jo je videl enkrat, kogar je obsijalo solnce teh krajev, ovel zrak naših planin, ne pozabi jih nikoli.

In kaj šele k vsemu temu proizdelki naših ljudi na tej krasni zemlji! Naše divne, pestre narodne noše! Naša divna domovja, okraski naših hiš z izrezljanim pročeljem in prepleteni z rdečimi nageljčki!

Ali ne zginejo ob vsem tem pogledu, pestrem, bujnem življenju, krepkem zraku in svoji sili slike iz velikomestnih beznic, kjer kraljujejo strasti, kjer te omami vonj naslade, kjer se ubija sila, kjer je seme razpada, boleznin in smrti!

Zakaj Vas tolikrat ne razume in ne vpoštevata naše ljudstvo? Zato, ker ima še zdrav čut, ki mu ga rodi ljubezen do domačije, ker ima še zdrave živce, ker išče lepoto v svežem življenju, v zdravju in sili, v pravem napredku, ne pa na prostorih nesnage in razpada.

Mesto mori, dežela poživi!

In naše ženstvo, naša mestna inteligenca! Proč z raznimi spakami, ki jim pravimo okraski obleke in so proizvod tujih tovarov, izdelani brez smisla za lepoto, brez okusa, brez ideje. Krasite si obleko z izdelki od domače robe slovenskega dekleta, z izumom njenega umetniškega čuta. Kako lepo bodo pristojali okraski z narodnimi motivi vsaki obleki! In s tem bodo zopet le naši ljudje imeli zaslužek.

In če bo v rečenem smislu prepreno naše mišljenje, če bo ljubezen do naše zemlje prepojila vse naše čutenje in mišljenje, potem se bomo najbolj približali mišljenju in čustvovanju našega človeka, vzljubili bomo tudi njega bolj in bolj; prava demokratičnost bo prevlala vse plasti naroda in združila vse v eni veliki in vseobsežni ideji: ljubezni do naše jugoslovanske slovensko-hrvaške domovine.

Naše vasi se bodo zopet oživele, iz naših poljan bo odmevala zopet vesela pesem.

Naš človek bo zopet zadobil vero v srečno življenje na domači zemlji.

Naša kmetška hiša se bo zopet napolnila čvrstih in zdravih ljudi.

Drevo našega naroda bo zopet poglalo krepke korenine.

Zato raznesimo povsod po naših vaseh in mestih, po listih in knjigah, na shodih, v cerkvi in šolah glas, da bo našel odmev in srcih vseh! Od Triglava do Balkana naj doni:

Nazaj do rodne grude slovensko-hrvaške!

(Viharen, dolgotrajajoč aplavz.)

Ta miselno in po obliki krasno koncipirani govor je globoko učinkoval in je bil predmet velikemu odobravanju.

Nastopi govornik šolski vodja
vitez MAHULJA

o Krka in govori o

skrbi za mladino.

Ze šolsko mladino je treba zbirati za pogosto sv. obhajilo. (Priljubljenost.) To je najboljša šola za bodočnost. (Odobravanje.) Ko izstopi mladina iz šole, mora v društva. Če jo ne spravimo v dobra društva, se bode zbirala v slabih društvih in pogubila. Iz društev naj izgine vsako polovičarstvo. Bolje je, da je v društvu manj udov, pa dobrih, kakor mnogo, pa slabih! (Živahno odobravanje.)

POZDRAV POLJSKEGA KMETA.

Shod je pozdravil v vznesenih besedah, burno aklamiran od zborovalcev, rusko-poljski kmet, ki je omenjal mučeništvo katoliškega kmeta v Rusko-Poljski, slavil katoliško slovensko vzajemnost, želel katoličanom boljše bodočnost. Živeli katoliški Slovenci v ljubljanski prestolnici!

Pozdrav katoliške Nemčije.

Predsednik gosp. prof. Jarc odda besedo gospodu rektorju Kösterju iz Hamburga, ki viharno pozdravljen, izvaja v lepi slovenščini:

Slavni zbor! Vaši živio-klici in Vaše ploskanje naj ne veljajo meni. Zakaj, ko sem delal na Porenskem za slovenske delavce, sem šele storil, kar sem moral, ker mi katoliški duhovniki, četudi smo druge narodnosti (urnebesno ploskanje), smo vendar učenci in služabniki istega Kristusa. V skrivnem razodenju beremo: »Videla se bo v nebesih velika množica iz vseh narodov in jezikov.« (Ploskanje.) Naj sprejemem te živio-klice za vse tiste pristne Nemce, ki tam daleč prebivajo in so popolnoma drugačni kakor men-
da Vaši v bližini (gromovito odobravanje), kateri ne sovražijo sinov slovenskih rodov, ki si iščejo kruha na tujem (viharno odobravanje), ki živijo z njimi v ljubezni in se zavedajo nauka: Ljubite svojega bližnjega kakor sam sebe; nič nimajo proti temu, če se razobesijo 10 metrov dolgo trobojnico na prsih (živahno odobravanje) in niso užaljeni, če imajo tam Slovenci svoje veselice, predstave in za Nemci nosijo svojo društveno zastavo. (Gromovito odobravanje.) Naj sprejemem Vaše živio-klice za tiste Nemce, ki so bili odnekad v teh deželah, od nekaj Nemci in niso renegati (živili katoliški Nemci!) in se čutijo enake s Slovenci ter nočejo biti pristaši tistih, ki pravijo, da je za Nemce posebna nemška vera. (Bučno odobravanje.) Potem naj sprejemem Vaše živio-klice za vse duhovnike, ki so prišli iz Nemčije na Kranjsko učiti se slovensko, da bi mogli delati za slovenske delavce. (Dolgotrajno odobravanje.) Naj sprejemem Vaše živio-klice za tiste župnike, ki radi žrtvujejo iz cerkvene blagajne in iz svojega, da dobivajo iz Kranjske duhovnike za slovenske delavce, ki radi dovoljujejo, da imajo Slovenci v cerkvah slovensko božjo službo. (Ponovno odobravanje.) Naj sprejemem pozdrave za gosp. prelata dr. Lackmanna, kateri je imel, predno je prišel v Hamborn, 2500 odraslih Slovencev v dušni oskrbi in mi posebno naročil, izročiti pozdrave za Slovence v Ljubljani. (Živahni živio-klici.) Vaši živio-klici naj veljajo zlasti za münsterskega škofa dr. Feliksa pl. Hartmanna, ki se je vedno zanimal za delavce druge narodnosti, za češke, poljske, slovenske, hrvaške. (Živel!) Škofijski ordinariat mi je dal posebno nalogo, da moram iskati priliko, izreči posebno besedo knezu in škofu ljubljanskemu. A mislim, da ni treba iskati posebne prilike zato, ampak da je za to najboljša priložnost pri tem shodu. Zato v imenu münsterskega škofa in ordinariata izrekam presvetlemu knezu in škofu prisrčno zahvalo za vso ljubeznivost, skatero je naši škofiji pomagal, da so tisti naši bogoslovci in novomašniki dobili na Kranjskem vse ugodnosti, da so se lahko učili slovenščine.

Žalostna usoda izseljencev.

Kar sem prej slišal iz ust g. dr. Adlešiča, je prav resnično. Slovenski fantje prihajajo k nam zdrave barve in žal mi je, ko pomislim, da bodo kmalu

postali v jasi 500—700 m globoko pod zemljo bledi, da bodo zapustili čisti zrak in šli v prostore, polne dima in prahu. Doma imajo lepo stanovanje, tam pa stanujejo po delavskih kasarnah tesno kakor čebele v panju. Zal mi je, če pride za njim deklica, da bi se tam poročila; ker je pri nas civilni zakon, gre ženitev počasi. Listine se morajo poslati okrajnemu glavarstvu, kjer ležijo 12 dni, če pri glavarstvu niso posebno leni, potem šele pridejo na matični urad, »Standesamt«, in to traja še kake tri tedne. In ko jih vprašam, ali so doma mislili, da bodo tu tako živeli, reče vsaka: »Ne, nisem mislila, ker sem bila zvesta članica Marijine družbe.« Zato svarim, da naj ne prihajajo tja, ker izgubljajo svojo poštenost in pridejo tako ob božji blagoslov za poznejše sklenjeni zakon. Slavnemu zboru in hrvaško-slovenskemu shodu izrekam svoja voščila, da naj padejo posvetovanja na rodovitna tla in rodijo stoteri sad. (Dolgotrajno ploskanje in vzkljanje, ki traja več minut.)

Podpredsednik Jarc se zahvali govorniku in izreka željo, da bi imeli Slovenci v tujini še dosti tako gorečih apostolov in prijateljev, kakršni so vestfalski nemški duhovniki, ki delujejo med slovenskimi rudarji.

Radi kratko odmerjenega časa se opusti formalno sklepanje o resolucijah, ki so jih sklenili posamezni odseki. Objavijo se v časopisih.

Zahvala predsednikova.

Podpredsednik prof. Jarc:

Dolžnost me veže, da izrečem zahvalo vsem tistim, ki so kakorkoli pripomogli, da se je slovensko-hrvaški katoliški shod izvršil tako sijajno. Pred vsem gre zahvala Vam, visokostasti naš nadpastir ljubljanski. Vi ste dali inicijativo za ta shod, Vi ste zasledovali vsa pripravljala dela in sodelovali v različnih odsekih. Naša zahvala gre pa tudi vsemu prevzvišenemu episkopatu. Dva škofa sta bila, ki sta počastila naš prvi slovenski katoliški shod. Eden njih počiva že v hladnem grobu, njegov spomin pa še vedno živi med nami, to je rajni kardinal Missia, drugi je ekselencija knez in škof mariborski dr. Napotnik, ki se je udeležil razen enega vseh katoliških shodov. Prevzvišeni episkopat! Besed ni več treba! Videli ste, kako je ljudstvo z Vami, kakor en mož, kako gre z Vami v boj. Prosim Vas: zaupajte temu ljudstvu in ga vodite dalje do zmage. Gospoda! Shod so počastili s svojo navzočnostjo tudi zastopniki državne oblasti. Poudarjalo se je od več gospodov govornikov, kako sloni državna oblast na katoliški Cerkvi. Protestant Förster je zapisal nedavno tega te-le krasne besede: »Država, tudi demokratična, bo zapadla posamezniku nasproti v blaznost Cezarjev, ako ji ne stopi nasproti Jezus Kristus z vsem, kar zahteva od človeške duše, Jezus Kristus, ne samo kot duh, ampak vtelesen v častitljivi, vse narode obsegajoči Cerkvi, ki hrani vse njegove zahteve v vsej moči in veličini.«

Iskreno smo pozdravili reprezentanta deželne avtonomije, moža, ki je dal pečat vsem dosedanjim katoliškim shodom, deželnega glavarja dr. Šusteršiča. (Burne ovacije.) Pozdravili smo ga s tem večjim veseljem, ker nas je po dolgem boju lahko pozdravil kot glavar dežele Kranjske na čelu udane mu večine deželnega odbora.

Gospoda moja! Redki so bili na dosedanjih shodih slovanski gostje. Na tem shodu smo pa s ponosom pozdravili brate Poljake in smo obnovili staro zvezo ljubezni z narodom češkim. (Ploskanje in pozdravi.) Na prejšnjih shodih so bili Hrvatje še naši mili gostje, na tem shodu so bili bratje, shod je bil slovensko-hrvaški.

Srečna radost nas je napolnila, da smo mogli pozdraviti v naši sredi zastopnike Slovencev v tujini, na Nemškem in v Ameriki. Dokler bodo imeli Slovenci v Ameriki in na Nemškem take duhovnike, niso izgubljeni ne za vero svojih mater, ne za domovino.

Posebno se zahvaljujem prevzvišenim škofom za krasne cerkvene govore, govornikom na slavnostnih zborovanjih za krasna njihova izvajanja, referentom za njihova temeljita poročila, pripravljalnemu odboru, da je vse tako lepo in vrlo uredil — posebno trem gospodom gre naša hvala: predsedniku pripravljalnega odbora kanoniku dr. Grudnu, blagajniku prof. Sušniku in možu, ki se je največ trudil, da je nedeljska naša manifestacija tako lepo uspela, uredniku Štefetu. (Veliko ploskanje.) Kako dobro je uspela in glo-

boko segla, nam kažejo besede priproste moža z gorečskimi hribov, ko sem ga vprašal, kako mu je v nedeljo ugajalo v Ljubljani: »Če bi bilo čez teden spet kaj takega, pa bi zopet prišel.«

Zahvaljujem se nadalje gg. gasilcem, ki so tako lepo skrbeli in pomagali vzdrževati red.

V neizbrisnem spominu nam ostane organizacija, ki je posebno povzdignila sijaj našega shoda, organizacija Orlov. Zahvaljujem se pevcem »Ljubljane« za prelep glasbeni užitek v ponedeljek zvečer, časnikarjem slovenskih katoliških listov in tukajšnje uradne »Laibacher Zeitung« in končno tudi ljubljanskemu prebivalstvu, ki nas ni preziralo in višje cenilo gostoljubnost, nego strankarstvo.

Gospoda! Ob prvem katoliškem shodu so pisali, da gre za osebnosti, ob tem, da gre za strankarstvo. Najboljši odgovor na to so besede rajnega kardinala Missie ob prvem katoliškem shodu: **Večkrat se je že izrekla želja, da naj nastane na Slovenskem mir. Kdo to bolj želi, nego jaz. Pravijo, da sem ga jaz kriv, da ga je kriva duhovščina. A niti jaz, niti duhovščina ga ni kriva, ampak reč, ki jo moramo zastopati, to je Jezus Kristus!**

Lepi sklepni govor kneza in škofa lavanjskega.

Burno pozdravljen izvaja ekselencija dr. Napotnik sledeče:

Hvaljen bodi Jezus Kristus! Premilostljivi nadpastir, mnogo čislani gospod predsednik, predragi v znamenju križa zbrani zborovalci!

In hoc vici! Bilo je dne 11. septembra sv. leta 1900, ko sem na drugem katoliškem shodu ob koncu svojega bornega govora povzdignil dragoceni križ, s katerim so me slavni papeži Leon XIII. z mnogoterimi oblagodarili in katerega sem ravnokar prinesel iz Rima. Ta križ sedaj visi nad mojo posteljo in enkrat naj počiva v mojih mrtvih rokah. Ko sem tedaj povzdignil ta križ, je nastalo nepopisno navdušenje in prišla misel v glavo: veni, vidi et crux vici. Letos obhajamo zopet jubilejno leto v znamenju križa. V tem svetem letu se zopet vrši v Ljubljani katoliški shod, in sicer s sijajem in navdušenjem, da presega vse svoje tri prednike in tudi na tem shodu naj bi jaz izpregovoril nekatere pozdravne besede. Ali želji pripravljalnega odbora nisem mogel ustreči, ker sem imel sam precejšnjo slovesnost blagoslovljenja novega mostu v Mariboru. Naj bi bil ta most mojim vernikom v srečo in zmago, kakor je bil rimskim milvijski.

Čast in hvala Bogu, da sem mogel priti vsaj k zadnjim slavnostnim zborovanjem, in na kratko bom povedal mozeg svojih pozdravnih besed, ker te besede niso druge, kakor jih berete v apostolskem pismu sv. Očeta Pija X., s katerimi so razpisali 8. marca t. l. sveto leto: Upati je, da bodo ljudje, ako bodo zopet uprli svoje oči v križ, zmagali v tem svetem znamenju sovražnika krščanskega imena in ukrotili razbrzdana poželenja svojih src in to dvojno zmago želim, da jo pridobimo ravno na tem katoliškem shodu. Saj je ta sijajni in veličastni katoliški shod lepa manifestacijska slovesnost, s katero se proslavlja Konstantinov jubilej. Ves svet bi moral pravzaprav obhajati jubilej, ko bi bil vnet za pravo srečo, pravičnost in človeško čast. Čudno se mi pa zdi, da svet ne pozna radosti, ki gre za proslavo osvobođenja cerkve. Na tem shodu hočemo samo sveti križ proslaviti.

Kdaj bomo zmagali v svetem križu, da bomo nadvladali sovražnika cerkve in svoje notranje sovražnike, strasti in svoje nepopolnosti? Zmagali bomo, ako bomo močno in trdno verovali v križanega Kristusa, povdarjam posebno v križanega, ne v glorificiranega. V križu je trpljenje, pa tudi vstajenje, verovati moramo vanj in vse nauke sprejeti in se po njih v življenju ravnati. Zato moramo poveljevat križ kakor sv. Peter in njegov brat sv. Andrej, ki sta izdihnila na križu; kakor apostol Pavel, ki ni hotel ničesar drugega poznati, kakor Kristusa in njegov križ, kakor Konstantin, ki je hotel za spomenik sv. križ z napisom: V tem znamenju boš zmagal, kakor sv. Helena, ki je iskala sv. križ in ga tudi našla, kakor cesar Heraklij, ki ga je gologlav in golonog nesel na goro Kalvarijo; poveljevat ga moramo, kakor solunska brata sv. Ciril in Metod (odobravanje), kakor so ga poveljevali Rudolf Habsburški in Ferdinand II., ki je iz križa slišal besede: »Ferdinande, ego Te non deseram!« Ferdinand. ne

bom te zapustil, kakor hrabri vojskovodja, ki je ravno pred sto leti premagal drznega Korza pri Lipskem knez Schwarzenberg, kakor mož, ki je napravil načrt za vse tri armade pri Lipskem, oče vojščakov grof Jožef Radetzky.

Zmagali bomo v križu, ako se bomo držali Kristusovega kraljestva na svetu in ne pozabili cerkve. Ta edina cerkev, čudovita beseda. Ne poznam besede, ki bi bila bolj polna vsebine kakor ta beseda cerkev, ki obsega vse zlate zaklade Kalifornije. Kdor ima cerkev, temu se ni treba bati ne Boga, ne ljudi, pa ne samega peklenškega zloдея. Držimo se te cerkve. Za cerkev delati, trpeti in umreti je koristno.

To leto je ravno leto zmage svetega križa, zmagali bomo, ako se bomo tudi tesno oklepali njenega poglavarja, rimskega papeža. Kdo je ta papež? Ko so na vatikanskem koncilu glasovali o papeževi nezmotljivosti in so prišli na vrsto misijonski škofje, se je vzdignil silvolasi nadškof s Kitajskega, pa glasno zaklical: »Ti si Peter, tvoja vera naj ne upeša, Ti pa utrjuj svoje brate!« Ko je to zaklical, so bili vsi koncilski očetje globoko presunjeni. Tu es Petrus, ti si Peter. Sv. Oče so naslednik sv. Petra. To je treba naglašati, ker vera ni več tako močna, kakor v prvih časih krščanstva, zato ne tako močna zvestoba katoličanov do rimske stolice. Držimo se Rima! Berimo to besedo nazaj. Rim je naš častni in večni mir. Zmagali bomo, ako se bomo držali večno veljavnih katoliških načel. Ta so nas rešila, ta so edino zveličavna. **Ne dajmo se ločiti v krščanske stranke, ampak bodimo samo katoliški kristjani.** Če bomo samega sebe zmagovali, brz dali svoje strasti, bomo cesarji in kralji v svojem notranjem kraljestvu.

Držimo se pa tudi zvesto in krepko prekrasne Avstrije, ki nas je reševala in nas bo rešila, zlasti se držimo presvetlega cesarja, ki je starosta vseh vladarjev Evrope, da vladarjev celega sveta. (Burno odobravanje.) In to zato, ker je naš cesar zvest izpolnjevalec Konstantinove tradicije.

Kakor širšo tako ljubimo pa tudi svojo ožjo domovino. To storimo, ako skrbimo pred vsem za krščansko življenje njenih sinov. Ne blagostanje in ne moč sama, vse to ne zasigura obstoja naši domovini, ampak predvsem moralna krepost njenih sinov. Ona korenini v strahu božjem, v izpolnjevanju božjih in cerkvenih zapovedi, v izpolnjevanju stanovskih dolžnosti! Če se bomo tega držali, bomo zmagali.

Hitim h koncu. Bral sem to-le dogodbico. Neki rimski cesar je zapovedal vojaško paradu. K tej paradi je povabil senatorja, ki je slul radi svoje domovinske ljubezni. Pri paradi pride prva četa. Bili so veteranci, stopali so mirno in molče, na zastavi pa so imeli zapisano: Mi smo branili svojo domovino. Tu se senator milo razjoka in zakliče: Kdo te bo branil, domovina, ti-le te več ne morejo. Nastopi druga četa. Bili so možje, ki so prihajali iz boja, polni ran. Na zastavi so bile besede: Mi branimo domovino. Senator zopet vzkligne: Kdo bo varoval domovino, ti niso več čvrsti? Mimo pride tretja vrsta; nista peli ne tuba ne trobenta. Na zastavi so stale besede: Pro patria, mi bomo branili domovino. Senatorju se razjasni lice in vesel reče cesarju: Hvala Bogu, sedaj bo moja domovina še vedno krepko branjena.

21 let je minulo od prvega katoliškega shoda. Predsednik je omenil Missio in mene. Res sva bila tedaj na shodu sama. Bojevali smo se za dvojno domovino. Če se bojujemo za nebesko domovino, nam bo zemeljska navržena. Tudi pri nas imamo veterance; mene pogledite! Kličem jim: Slava jim! Tištim, ki branijo sedaj domovino, kličem: Čast in hvala jim! A kdo je tretja vrsta? To je mladina! Bog jo blagoslovi! Naj se tako bori, da, če dobi pozemeljsko posest, ne zgubi nebeske.

Če se borimo za križ, nam Kristus nese nasproti krono.

Z dovoljenjem Vašega prevzvišenega nadpastirja Vam bom podelil blagoslov. Poslužiti se hočem križa, ki sem se ga poslužil na drugem katoliškem shodu. In ta križ bo manifestacija z ozirom na Konstantinov jubilej.

Kristus živi, in ker živi vlada, in ker vlada zmaguje, in vlada tudi sveti križ božji!

Besedam prevzvišenega vladiko sledi burno in več minut trajajoče odobravanje in živio-klici na prevzvišenega.

Ekselencija podeli nato s svetim križem na slovesen način blagoslov.

Knez in škof ljubljanski zahvali Boga za srečen potek IV. slovensko-hrvaškega katoliškega shoda in pozove zborovalce, da zapoje: Te Deum laudamus.

Po dvoraní mogočno zadone svečani glasovi zahvalnice.

Predsednik zaključí shod in po dvoraní zaorí iz tisoč in tisoč grl slovenska in hrvaška himna »Liepa naša domovina« in slovanska »Hej Slovani.«

Iz prvega slavnostnega zborovanja.

Govor dr. Hohnjeca: Katoliško izobraževalno delo.

Razmerje med krščanstvom in svetom ter na njem bivajočimi ljudmi in narodi predčuje božji Ustanovitelj naše vere v dveh znanih prilikah.

Božje kraljestvo je podobno biseru, za katerega je trgovec dal vse, kar je imel. (Mat. 13, 45, 46.) Biser je naša katoliška vera. Posamezniki kakor tudi celokupni narodi ne smejo imeti pokoja, dokler ne najdejo tega bisera; da ga pridobe, storiti in dati morajo vse. Blagrovati moramo naš majhen narod, da poseduje ta največji svetovni biser. Kot pravi ljudski prijatelj ga moramo na vso moč varovati pred največjo nesrečo, da bi kdaj izgubil ta biser.

Ni pa bil ta biser iz nebes zemljanom zato izročen, da bi jim bil samo zunanji nakras kot dragulj, ki se svetlika na telesu. Njegov sij mora prodirati na znotraj: ožarjati in prošinjati mora človeka in celo njegovo bistvo.

Nebeško kraljestvo je namreč tudi podobno kvasu, ki ga je žena vzela in vmesila med tri merice moke, da se je vse skvasilo. (Mat. 13, 33.) Katoliška vera je tisti kvas, ki je prešnil ves svet in vse človeštvo ter ga prenovil in napolnil s Kristusovim duhom. Ni je bilo na zemlji nobene druge institucije, ki bi bila izžarjala tako civilizatorično silo kot katoliška Cerkev. Katoliška vera je najvišji, najmočnejši, vseobčni in trajni kulturni princip, ki je ustvaril novo dobo človeštva in evropsko kulturo. Vsled tega je Konstantinov jubilej katoliške Cerkve hkrati tudi jubilej evropske kulture in krščanske civilizacije. Vse tri časovne merice: stari, srednji in novi vek, je napolnila s svojim prekvassujočim delom, pa na različni način.

Moka, ki jo je moralo krščanstvo prekvassiti v starem veku, ni bila neomikana ljudska masa, temveč visoko izobražen rimsko-grški svet, ki ga je prenovilo v Kristusu in vsadilo v njegovo kraljestvo. Kar je bilo resničnega in solidnega v antični duševni omiki, tega naša cerkev ni zavrnila ali pokončala, kar je bilo v njeni moči, temveč vse to je sprejela, z ljubeznijo negovala in uporabljala. Kot bogato povračilo pa je starim narodom dala blagoslovljene nauke večne resnice.

V srednjem veku je katoliška Cerkev neukim narodom prinašala vero in hkrati tudi izobrazbo. Pred 1050 leti sta sveta brata Ciril in Metod prišla med Slovane s križem v eni, s slovensko knjigo v drugi roki. Slovenska in sploh slovanska književnost je poglajala iz verske korenine, ki se je razvila in zrastle v katoliških tleh. Naj bi vedno ostala vredna svojega katoliškega začetka! In kakor so se nekdaj vzradovali Slovenci, zaslišavši veličja božja v svojem jeziku, tako bi naj tudi dandanašnji in vselej slovenska beseda smatrala kot svoj največji in najradostnejši poklic, da v govoru in pismu izraža božja veličja.

Narodi srednjega veka so od cerkve prejemali božji nauk in versko življenje, pa tudi zemeljsko srečo. Cerkev je bila njihova vzgojiteljica in voditeljica; vse javno in zasebno življenje, vsa veda in umetnost je nosila pečat njene duha. Kot mati svoje otroke je cerkev zbiralala okoli sebe vse narode.

Sedaj pa so ti narodi dorastli. Ali jim naj v novem veku cerkev odtegne materinsko svojo skrb? Moderni indiferentizem in novodobna nevera pehata cerkev proč od narodov, češ: dorašili so in samostalni, čemu bi jim torej bila cerkev, ki je nekdaj vodila narode v njihovi otroški dobi in tako dovršila svojo nalogo v temnem srednjem veku? Moderna terminologija ponavlja kakor papiga venomer pesem o temnem srednjem veku. In da je več resonance, še dostavlja neubrani razsodek o protikulturnosti in nazadnjaškem reakcionarstvu ultramontanskega klerikalstva.

Naša cerkev pa ni nikdar bila nasprotnica svetne kulture in ni nikdar ovirala pravega napredka. Nasprotno. »Z veseljem pozdravlja,« kakor poudarja papež Leon XIII. v svoji encikliki »Immortale Dei« z dne 1. novembra 1885, »vsak napredek časa, če je v resnici dobrota za tostransko življenje, katero je kakor tekalische k onostranskemu in trajnemu življenju.«

Modernizem predlaga v tem oziru kompromisno formulo o »ločenem gospodarstvu«: cerkev se naj omejuje na zgolj subjektivno razmerje verskega čuta do Boga in naj to razmerje obvladuje, naravni razum pa naj prevladuje na vseh poljih vede in naravnega udeinstvovanja. Tak

kompromis je za našo cerkev nesprejemljiv, ker je zadnji in glavni cilj vsega stvarstva čast božja. »Vse je vaše, Vi pa ste Kristusovi, Kristus pa je božji,« določuje sv. Pavel. (I. Kor. 3, 22, 23.) Krščanski teizem se ne dá odtrgati od filozofije in vede in krščanska vera se z nujno silo razraša v vsa polja družabnega življenja.

Čim bolj so narodi dozoreli in sposobni, da si sami upravljajo svoje zemeljske zadeve, čim manj potrebujejo kuratele v političnem in državljanskem življenju, tembolj je to cerkvi pogodu, ker pričakuje, da ti narodi tudi v duševnih in verskih rečeh kažejo zanimanje moške resnosti. Cerkvi še vedno ostaja najvišja in najplemenitejša naloga: duševno svobodnim in samostalnim posredovati večno resnico in nebeško milost. »Vsi naj,« kakor poudarja sv. Pavel, »dospemo do edinosti vere in spoznanja Sina božjega, do popolnega moža, do mere polne starosti Kristusove, da ne bomo otroci, semtertje se zibajoči, in da nas ne bo vsak veter nauka metal semintja vsled hudobije ljudi in njihove prekanjene zvičajnosti v zapeljevanju k zmoti, temveč da resnico izvršujemo v ljubezni ter rastemo v vseh rečeh v njem, ki je glava, Kristus.« (Ef. 4, 13—15.)

S temi besedami je sv. Pavel začrtal veličastni cilj katoliškega izobraževalnega dela in hkrati ugotovil pravico in dolžnost naše cerkve do tega dela.

Dandanašnji dostikrat opazamo, kako si pravico do izobraževalnega dela med narodom prilastujejo ljudje, ki o izobrazbi niti pravega pojma nimajo.

Izobraženost ne obstoji v zunanjih oblikah in manirah, ki se jim vsak najprostejši služabnik v vsaki boljši hiši privadi v kratkem času. Če presojamo izobraženost kakega človeka, ne gledamo na njegovo zunanost, je li prikojena po predpisih najnovejše mode, ne štejemo mehaničnih poklonskih pripogibljav, temveč mi iščemo predvsem duha. Ne omalovazujemo zunanje oblike in olike, ki tudi spada k življenju, toda oblika ne tvorja bistva. Pri izobraženosti gre predvsem za vsebino, za duha. Duh je, ki oživljal

Krščanstvo pa je razodetje najvišjega, najpopolnejšega, neskončnega duha: Boga. Zato je krščanstvo absolutna resnica in katoliška cerkev, kateri je Kristus izročil vso svojo resnico, je stan in bran najvišje inteligence.

Katoliška vera je prestala preizkušnjo prave in resnične vede. Veda je podobna kislini, ki razkroji vse kovine, le zlata ne. Pred nobeno drugo vero se ni uklonila filozofija, če so se ji tudi klanjali knezi in narodi, samo pred katoliško. Med našo vero, ki nosi v sebi prva počela in najvišje zakone vsake prave vede, in med vedo ne more biti nasprotja. Še več. Med obema vlada pravo familijarno razmerje; saj je veda vznikla iz naročja krščanstva. Sloveči De Maistre zatirja: »Vera je mati vede. Žezlo vede nosi Evropa le zavoljo tega, ker je krščanska.« Celo naravoslovna veda, katero znanstveno polovičarstvo in svobodomiselnost šarlatanstvo tako rado tira v protivnost proti veri in cerkvi, je vzklikla iz kali katoliške znanstvene ideje. Sam Du Bois-Reymond to sprčuje: »Novejša naravoslovje, kakor se to paradokso glasi, se ima za svoj začetek zahvaliti krščanstvu.«

Katoliška resnica je torej resnično in dejansko katoliška, to je vseobčna. Ona obsega vse, kar je v nebesih in na zemlji; njeni žarki razsvetlujejo vse, karkoli giblje in ziblje in vzbuja človeškega duha.

Luč je tedaj vsebina in bistvo naše vere. Po čem hrepeni človeški duh bolj kot po luči? Po luči, ki razsvetluje duha in ogreva srce! Ker je katoliška Cerkev nositeljica in razdelilka luči, duha razsvetljuje, srce ogreva, voljo ojačuje, zato je glavno izobraževališče vsega človeštva, vseh narodov, vseh stanov.

Pred njeno lučjo zapirati duha in srce pomenja za dušo isto nesrečo, ki bi zadela telo, katero bi se hotelo osvoboditi iz jarma solnca.

Znani danski pisatelj in konvertit Jörgensen pripoveduje tole duhovito priliko: »Sredi žitnega polja je stal visok topol, blizu njega so rastle druga drevesa. Neka dne se topol obrne do drugih drevov in rastlin in začne tako govoriti: »Bratje in sestre! Nam, slavljenim rastlinam, pripada zemlja, vse na nji je odvisno od nas. Gnojimo si same in živimo se same, živali in ljudje pa se oblačijo in živijo od nas, tudi zemlja se hrani z našim trohljem listjem in z odpadnimi našimi vejami. Samo ena moč je na svetu, od katere je baje odvisna naša bit in rasti; to je solnce. Namenoma pravim: baje odvisna. Zakaj po mojem prepričanju v resnici ni. Nauk o solnčni luči kot o potrebi in blagoslovu za naše rastlinsko življenje ni nič drugega nego praznovanje, ki bi se moralo vendar enkrat umakniti izobrazbi.«

Umolknil je topol. S starih hrastov in brestov v sosednjih vrtovih je zašustela graja, gibljivo žitno polje pa je zazibalo v lahкотni pohvali. S povzdignjenim glasom je topol nadaljeval: »Ni mi neznan, da je trdovratna stranka, ki se napeto in oko-

relo drži starega stališča. Toda zaupam v samostojnost mlajših rastlinskih rodov, da bodo z menoj spoznali, kako nevredno je, držati se abotne prazne vere. Me rastline moramo sebi same zadostovati. Svojih svobodno rojenih glav nočemo uklanjati pod noben jarem, tudi pod jarem solnca ne. In vzrastel bo svobodni in lep rod, ki ga bo občudoval svet.«

Zopet je umolknil topol. In sedaj je zašumelo pritrdjevanje dolgo in krepko, polja so vzklikala, bučali so logi, in nezadovoljnost, ki so jo izražala stara drevesa, se ni slišala več. Od tedaj se je izvršila pri rastlinah čudna izprememba. Ko je zjutraj solnce vsplavalo na obzorje ter razlilo svoje zlate žarke po zemlji, so cvetlice skrbno zaprle svoje cvetne čaše, kakor bi spale, in listi se niso nič obračali proti solncu. Ko pa je na večer zatonilo solnce za gorami, so se odprle pester cvetne čaše in strasno srkale motno nočno luč, kakor da bi ob njej mogle živeti in rasti.

Pa kako se je zgodilo ubogim puntarjem! Žito se je še nekaj časa vrtelo semtertja in je potem popadalo po zemlji. Listje je porumenelo, cvetlice so nagibale in povešale svoje onemogle glave. Topol je stal z rumenim listjem ter se pačil kakor novodobni gizdalin. »Kako nespametni ste, bratje in sestre!« jim je zaklical, »ali ne vidite, da ste sedaj veliko samostojnejši in bolj samoupravni kot pod oblastjo solnca? Sedaj ste omikana, neodvisna bitja, osvobodjena prejšnjega lenega zdravja.« Veliko jih je še vedno topolu verovalo. »Mi smo samostojni, mi smo osebnosti,« so rekali, dokler jim ni odpadlo zadnje vlakence. Ni dolgo in tudi topol je štrlel z golim vejevjem v zrak; posušil se je. Ljudje pa so tožili o neobrodi in slabi letini ter so se tolažili z upom na boljše čase.

Ta prilika ima globok smisel. Človek, od Boga ustvarjen, je v svojem bitju in žitju od Boga odvisen. Njegov duh živi od resnice kakor rastline od svetlobe in toplote. Tako so živeli človeški rodovi stoletja in stoletja. Odvisnost od Boga jim ni bila v nadležnost, temveč v oporo. Zelelo in cvetelo je njihovo duševno življenje in sreča in zadovoljnost je bila njihova zvesta spremljevalka na zemlji.

Prišli pa so mladi vrtoglavi, zametajoči vsako nadnaravno resnico in sanjajoči o avtonomiji človeške narave. Njih geslo je bilo ter je še: Proč izpod jarma Boga in njegove resnice! Živela svoboda, svoboda osebe, svobodno življenje, svobodno uživanje! Toda v svojem uporu niso našli ne svobode, ne sreče; marveč izpolnile so se nad njimi prerokove besede: »Vsi, ki Tebe (Bog) zapuščajó, bodo osramočeni; ki od Tebe odpadejo, bodo zapisani v prah; zakaj zapustili so Gospoda, vir živčeve vode.« (Jer. 17, 13.)

Svoboda je velik naravni dar, ki ga je človek prejel od Stvarnika. Toda prostost, ki mej ne pozna, se izprevrže v razuzdanost in v najhujše suženjstvo, v hlapčevstvo strasti. »Vsak, ki dela greh, je suženj greha.« (Jan. 8, 34.) In koliko je dandanašnji oznanjevalcev laži-svobode, ljudi, »ki svobodo oznanjajo, dočim so sami sužnji pogubljenja; zakaj komur je kdo podvržen, tega hlapec je.« (II. Petr. 2, 19.)

Resnična je prislovica: Izobrazba osvobojuje. Toda nekaj drugega je obnašanje svobodnega, to je izobraženega, in nekaj drugega svobodno obnašanje, to je nepristojno, razuzdano obnašanje. Prava, resnična izobrazba osvobojuje pa tudi veže. Prostost kristjanov ni brez zakonje, temveč višja zakonitost, prava prostost je moč premagovati samega sebe in vsem drugim služiti v ljubezni.

Sv. Avguštin je zapisal te pomenljive besede: »Resnica te je osvobodila; ljubezen te naj stori hlapca.« (In. Ps. 99, n. 7.) Po teh besedah se je ravnal sv. Avguštin sam. Ko mu je vzšlo spoznanje katoliške resnice, ko ga je osvobodil duh božji, ga je ljubezen storila hlapca. Smatral se je za »pomagača resnice« (3. Jan. 8.) in si ni privoščil pokoja, ko je bil v posesti resnice, temveč hotel je kolikor mogoče vse storiti deležne resnice. Ogromno veliko je storil z besedo in pismom za izobrazbo ne samo sodobnikov, temveč tudi kristjanov vseh časov.

Po Avguštinovem zgledu so ravnali vsi v resnici cerkveni možje. »Pomagači resnice smo,« tako je slovelo njihovo geslo, »pomagajmo jo širiti vsepovsod!«

Katoliška Cerkev je onekdaj bila največja pomagalka resnice; smatrala se je za služabnico celega človeštva v pravem izobraževanju, ki prevzema duha ljudi in njihovo srce.

Nasprotnikom, ki ne prenehajo našo Cerkev obrekovati kot poneumnjevalko narodov, naj odgovarja francoski filozof A. Comte — gotovo svedok, ki je vzvišen nad vsak dvom nazadnjaškega klerikalizma —: »Večina filozofov še ni dovolj ocenila neizmerne in nadvse srečne vpliva, ki ga je izvrševal katolicizem na družbo vsled organizacije splošnega ljudskega poduka. Ta se je raztezal na vse sloje evropske družbe, tudi na nesvobodne. Samo navada je, da gremo malomarno mimo te čudovite institucije, kateri v starem veku ni primere. Cerkev je vsakemu

verniku nalagala dolžnost, da je priznal dobroto tega poduka, ki je posameznika spremljal od dneva detinstva skozi celo življenje. Katekizmi so bili skromna mojstrska dela filozofije, ki so obsegala najpopolnejše, kar je učil monoteizem. Čim boljši pregled ima kdo čez celoto te čudovite organizacije, tembolj ga žali neumni in neopravičeni očitek, ki se tolikrat navaja zoper katolicizem, kakor da bi bil vedno hrepenel za tem, ovirati duševni razvoj narodov, dočim je storil ravno nasprotno.«

Comtejeva sodba utegne vsaj nekoliko imponirati tudi našim svobodomiselnem liberalcem, ki se tako radi ponašajo in šopirijo v domišljeni ulogi gigantskih bakloscecev moderne kulture. Kdor pa jih opazuje bolj od blizu, takoj vidi, da so dozdevne kulturne bakle navadne leščerbe, polne praznih fraz in tiste mrvice filozofskih naukov, ki so se jih navzeli na tujenarodnih srednjih in višjih šolah.

Ekvivalentnega nadomestka za krščansko svetovno naziranje in za katoliški kulturni princip sploh ni, in sicer tem manj, ker dandanes ni več enotnega filozofičnega svetovnega naziranja, kakor je bilo nekdaj. Na polju filozofije izven krščanstva je sama razdrapanost, zmeda, zabloda. V potrditev samo navajam sarkastično sodbo, ki jo je o moderni filozofiji zapisal nemški pesnik in pisatelj Scheffel: »Če kdo ne vé, zakaj je na svetu, in se postavi na glavo, da bi to izvedel, nekako to je, kar se na zapadu imenuje filozofija.«

Da bi tako filozofično prekopicavanje in ž njim združeno prazno frazerstvo bilo v resnici ljudsko izobraževalno delo, tega si menda nikdo ne bo upal trditi. Zato pa kličem takim »prosvetiteljem«: »Ne supra crepidam!« Tem manj so sposobni za pravo ljudsko izobraževanje, ker jim manjka tista lastnost, katero sveto pismo določuje kot bistveni in neogibno potrebni znak resnične prosvete, namreč — krščanska ljubezen do bližnjega. »Kdor namreč pravi,« tako piše sv. apostol Janez, »da je v luči, pa črti svojega brata, ta je v temi do zjaj. Kdor svojega brata ljubi, ostane v luči in na njem ni izpodtike. Kdor pa črti svojega brata, je v temi in hodi v temi in ne vé, kam gre, ker je tema obsenčila njegove oči.« (I. Jan. 2, 9—11.)

Vsem praviim ljudskim prijateljem pa kličemo: Na katoliško izobraževalno delo!

Katoliško bodi naše delo, vseskozi in vsepovsodi skladno s katoliškimi načeli! Omahovanja ne poznamo. Jasno je začrtana naša katoliška smer. Vsako paktiranje s svobodomiselnostjo in libertinizmom nam je tuje. Papež Pij IX. je med modernimi krivimi nauki, ki jih je obsodil v zbirki, Syllabus imenovani, objavljeni dne 8. decembra 1864, zvrzel tudi ta krivi novodobni nauk: »Romanus Pontifex potest ac debet cum progressu, cum liberalismo et cum recenti civilitate sese reconciliare et componere.« (80. stavek.) Če se pa sv. Oče ne more sprijazniti in pogoditi s svobodomiselnim napredkom, z liberalizmom in z novejšo civilizacijo, v kolikor nasprotuje krščanstvu, se tudi mi ne moremo sprijazniti in se tudi ne bomo. Zato smo na vseh poljih kulturnega udeinstvovanja izvedli čistotno in celotno ločitev; zato imamo povsod svoje lastne krščanske organizacije.

Katoliško, to je vseobčno bodi naše izobraževanje ter se naj giblje v vseh smereh. Predvsem je treba v naših društvihi temeljitega in urejenega apologetičnega poduka. Nasprotniki so vztrajno na delu, da bi razkrušili in razrušili temelje, na katerih stoji naša vera in Cerkev. Postavimo se jim v bran z uma svitlim mečem! Sv. Kl. Mar. Hofbauer je svoječasno v javnosti poudarjal zahtevo: »Evangelij se mora čisto novo pridigati.« V izobraževalnih društvihi je dana prilika, da se verski nauki pojasnujejo in obranjujejo na novo, to je na način, ki je poslušalcem, njih umstvenemu stanju, njihovim potrebam in novodobnim razmeram primeren.

Posebno važnost mora polagati naša izobraževalna organizacija tudi na socialno izobrazbo, na izobrazbo v vseh javnih in političnih zadevah in na strokovno izobrazbo, osobito tamkaj, kjer se poklicani činitelji ne brigajo nič ali pa ne dovolj za strokovno izobrazbo ljudstva, kar se, iz- vzemši Kranjsko v zadnjem času, žalibog dogaja povsod po Slovenskem.

Poduku gre v naših izobraževalnih organizacijah prvo mesto, veselice in gledališke igre pridejo v drugi vrsti. Kjer se zabava stavi na prvo mesto, ni red, temveč nerednost.

Katoliško izobraževanje ima za predmet cel ega človeka, in tudi v tem oziru je katoliško, ne pa enostransko, kakor moderna vzgoja, ki gleda izključno ali vsaj večinoma na umski razvoj, srce pa zanemarija. To obtožbo je že sv. Avguštin dvignil zoper takratno šolsko vzgojo. Ko je bil 12 let star, je prišel v šolo v sosednje mesto Madavra. Tukaj se je učil leposlovje in govorniško umetnost, za vzgojo srca in

volje pa se ni brigal noben učitelj. Strogo so pazili, tako sodi o svojih nekdanjih učiteljih v svojih »Izposvedanjih«, na vsak pogrešek zoper pravopisje, za pogreške v življenju pa se ni nihče pobrigal. Gledali so na pravilen in gladek izgovor, na to pa se ni gledalo, če so učenci govorili slabe reči. Vsled tega so se učenci samo brigali za pravila gramatike, za pravila božja pa se niso nič zmenili; napredovali so v znanju, nazadovali v življenju.

Nadalje graja sv. Avguštin na takratni šolski vzgoji, da je učencem dajala v roke slabe pesnike in sploh pohujšljive knjige, ki so jih potem učenci prebirali tudi izven šole. Mladi Avguštin je take knjige prebiral z veliko slastjo, kar pil je iz njih kakor iz kupe. »S slastjo sem pil,« izpoveda o sebi, »in zato so me imenovali nadebudnega mladeniča. Tako pa se je vžigal v meni ogenj strasti, vsled česar se je moja mladost, kakor pahnjena med pečine in brezna, pogreznila v globočino grdih pregreh.«

Ali se nam ne zdi, kakor da bi sveti Avguštin obtoževal moderno vzgojo ter opisal zgodovino mnogoterega zgrešenega mladega življenja?

Ravno tukaj mora katoliška izobrazba zastaviti vso svojo naravno in nadnaravno moč. »Vse prenoviti v Kristusu,« je geslo sv. Očeta Pija X. To je tudi glavni namen Cerkev in njenega izobraževalnega dela. Kdor pa hoče celga človeka in vse človeške razmere prenoviti v Kristusu, mora predvsem v Kristusu prenoviti človeško srce, katero mora storiti pokorno božji volji in upodobiti po Kristusovem srcu. Za tem mora torej iti katoliška izobrazba kot za svojim glavnim ciljem.

Moralna vzgoja človeštva in po njej krščanska civilizacija, to je glavna zasluga katoliške Cerkev za celo človeštvo, to pa je tudi ponos naše Cerkev. S tem svojim izobraževalnim delom pa tudi stoji katoliška Cerkev vedno na braniku za moralne temelje, na katerih sloni vse družabno in državno življenje; za zakrament sv. zakona, krščansko familio in pokorščino do postave oblasti. Tako je naša Cerkev velika izobrazevalnica in vzgojiteljica k pravosti in redu, »la grande école du respect,« (Guizot, Primeri Mausbach, Religion, Christentum, Kirche. III. zvezek, str. 92.)

Katoliško izobraževalno delo bodi naposled tudi v tem smislu katoliško, da obsega vse stanove in vse sloje ljudstva.

»Izobrazba za vse ljudi!« to je zahteva, s katero se ponaša moderno napredništvo. Ni pa ta postulat šele zrastle v možganih naših modernih, temveč to je docela krščanski postulat, prvič proglašen od Kristusa samega, ki je rekel: »Ubogim se oznanjuje evangelij.«

Resnica je največje dobro in kot tako ne sme biti privilegij nekaterih višje izobraženih ali bogatejših, temveč mora biti skupno dobro, katero po znanem pitagorejskem izrazu tembolj raste, čim več ljudi se ga udeleži.

Zato pa raztegnimo svoje izobraževalno delo na vse stanove in vse sloje. Pri tem ne puščajmo v nemar ženskega spola.

Prislovica: »Ženska ima dolge lase, pa kratko pamet,« ni resnična in zato ne sme nobenemu služiti v izgovor. Tudi besede, ki jih je svobodomislec Rousseau pisal d' OAlembertu: »Ženska nima duha, ne razume se na znanje,« so neskladne z našim stališčem in neresnične, kakor med drugim spričuje izkušnja naše organizacije. V bodrilo naj so nam besede sv. pisma: »Modra žena zida svojo hišo; nespametna pa tudi sezidano podere s svojimi rokami.« (Preg. 14, 1.) Naša želja je, da bi naj bil dom vsakega posameznika in tudi dom vsega našega naroda trden in srečen. Tak trden in srečen dom graditi pomaga krščansko izobraženo ženstvo. Zbirajmo torej tudi ženski spol v naših izobraževalnih društvih, snujmo ženske odseke, dekliške zveze in, česar dosedaj večinoma pogrešamo v naši domovini, zveze krščanskih mater!

Posebno pa, gospoda moja, — in to željo poudarjam za največjo iskrenostjo — organizirajmo po vseh krajih naše domovine našo mladino! Naš sklep bodi: V vseh župnijah mladina kolikormogoče polnoštevilno v krščanska društva! Naj ne bi nikjer kragulj — liberalizem — ugrabljaj naše mladine! Mladina bodi vedno avantgarda naše izobraževalne armade! Letošnji nemški katoliški shod v Lincu je katoliško mladinsko organizacijo proglasil kot eno izmed najvažnejših in neogibno potrebnih nalog katoličanov in pospeševanje na cerkveni podlagi temeljujočih mladinskih organizacij kot dolžnost vsakega katoličana.

Končno pa še naglašam: delo. Delajmo!

Pretečeni teden sem bral v misijon-skih poročilih, da se je nedavno na Kitajskem ustanovilo »Društvo katoliške akcije« ter da je to društvo že začelo uspešno delovati.

Katoliška akcija! Ne maram Kitajcev staviti za vzgled. Dostavljam pa željo, naj ne bi bilo po naši domovini nikjer kraja, kjer ni nobene katoliške akcije, kjer bi

torej kitajski vzgled moral biti v osramočenje!

Katolicizem ni pietistično čustvovanje, temveč dejavnost. Dandanašnji še bolj nego kdaj poprej. Velik, v modernih razmerah smemo reči: največji del te akcije tvarka izobrazovalna akcija.

Naši neumorni izobraževalni delavci so že dosegli prelepe uspehe. Prepletli so našo domovino z izobraževalnimi organizacijami, ki so zares hranišča in založišča prave ljudske izobrazbe, pa tudi vzgojevališča krščanske npravnosti in zvestobe. Iz teh organizacij izhajajo močje, ki oživijo stvarjajo geslo: »Bratje, mi stojimo trdno kakor zidi grada!« Trdno in zvesto kot kremeniti krščanski značaji v zasebnem življenju, v vsem javnem življenju, pri vseh volitvah, tudi takrat, če politika kaže bolj kisel obraz!

Naše izobraževalne organizacije pa so tudi, kar je nam obmejnim Slovincem še posebno jemati v poštev, močne narodno-obrambne trdnjave, sezidane iz granita zvestih krščanskih slovenskih src. Vešči in vneti stražarji stojijo tu na braniku za vero sveto in domovino drago. Nepremagljive bodo te trdnjave in z njimi naša domovina, dokler se bodo po naših društvih ostrili uma svitli meči ter se bo užigal v srcih plamen krščanske zvestobe in narodne zavesti in vzbujal stud nad neznačajnim odpadništvom in plačanim janičarstvom.

S hvaležnostjo do Boga gledamo na naše dosedanje delo, ki je razmerno večje kot pri drugih takozvanih »velikih« narodih. V zaupanju na božjo pomoč gremo veselo na nadaljno delo v prid našega ljudstva.

Dogaja se včasih, da vztrajnega delavca za ljudsko izobrazbo in narodni blagor sreča na delovnem potu kak črnoviden maloupnež s plašnim vprašanjem: »Ali se pa tudi izplača vse delo in ves ogromni trud za naše ljudstvo?« Ali bo naš narod, obdan od močočnih nasprotnikov, zmagal? Ali morda ne pride kmalu čas, ko bo naša zemlja veliko globlje, kjer bo ves naš narod spal nevezdrano smrtno spanje?«

Na to vprašanje odgovarjamo tudi s vprašanjem, in sicer s tistim vprašanjem, ki je prvotno poteklo iz angelskih ust: »Quid quaeritis viventem inter mortuos?« (Kaj pa iščete živečega med mrličji?) (Luk. 25, 5.) Naš narod živi. On živi v Kristusu, ki je premagal vse hudobije s smrtjo vred. Njegovo življenje je katoliška vera. In ker je katoliška resnica najmočnejša, kar je na svetu, in po svojem bistvu nepremagljiva, je in tudi vedno bo nepremagljiva naš narod, dokler živi v Kristusu cerkvi in Kristusovi resnici. Naše ljudstvo črpa svojo življensko moč iz Kristusa in njegove milosti in zato je življenska sila našega po številu sicer majhnega naroda večja nego moč takih narodov, ki so sicer »veliki« vsled materialne sile svojega števila, katerim pa brezverstvo v podobi socialne demokracije in drugobarnega radikalizma razjeda mišice in mozeg.

Za tak narod delati je hvaležno in radostno. In na to lepo in veselo delo vas, dragi bratje, kličem z besedami himne »Hrvat. katol. prosvetnog društva u Markarskoj«:

»Na noge bračo! pod barjak slavni
Prosvjete čiste u rodni bram;
Jedno nam geslo: cilj jedan glavni
Narodni uzgoj i vjerski plam!

Bistrimo pamet, jačimo volju,
Dižimo srce i značaj mlad;
Gledajmo roda budućnost bolju
Pršimo tmine — grlimo rad!

Prvi kongres slovenskih katoliških pedagogov.

Predsednik »Slomškove zveze« Jaklič otvori kongres s sledečimi besedami: Čast mi je, da otvorim v imenu »Slomškove zveze« prvi kongres slovenskih katoliških pedagogov. Ta misel je prišla iz češke glave in »Slomškova zveza« je dobila nalog, da jo izvede. Čas smo si izbrali najugodnejši, in sicer ko zboruje pri nas katoliški shod. Ob drugem katoliškem shodu so kumovali češki učitelji rojstvu naše organizacije, a danes ob četrtem katoliškem shodu zborujejo že vsi katoliški slovenski pedagogi. Katoliška ideja si je tudi med pedagogi izvojevala in izsekala pot iz gozdov predsodkov in liberalnih fraz in tudi katoliško - slovenski pedagogi se hočejo ustavljati z vsemi silami krivični svobodni misli na šolskem polju. Naj bi prvi kongres imel še mnogo sijajnih naslednikov!

Za predsednika kongresa predlagam zaslužnega pedagoškega pisatelja in prvobornika gospoda kanonika in profesorja Kržičiča.

Predlog se sprejme soglasno z velikim navdušenjem. Gospod predsednik predlaga za podpredsednike: Gospoda Otahala Oldřidce, odb. učitelja iz Pribora, g. Bačiča Josipa, urednika »Hrvatske škole«, g. Jegliča Janka iz Ljubljane in gđc. Fatur Apolonijo.

Predsednik se zahvali za izvolitev in omenja, da ne bo njegovo delo težko, ker je situacija za kongres — to je potrebno navdušenje — že vzbudil nedeljski triumf. Pozdravlja, da je bila jako srečna misel, da si na katoliškem shodu po posameznih odsekih lahko vsak navzame novih idej za reči, za katere se pred vsem zanima, a nad vse srečna pa je misel, da zborujemo katoliški pedagogi zase in črpamo novih moči za uspešno delo.

V imenu presvitelega knezoškofa, ki je zadržan, pozdravi katoliški pedagoški kongres gospod kanonik dr. Gruden. Pozdravi tudi v imenu duhovništva, ker je neobhodno potrebno, da delujeta duhovnik in učitelj skupno. Omenja irski narod, kateremu je le skupno delo učitelja duhovniku ohranilo zaklad svete vere navzlic vsem mamljivim vabilom angleške vlade. Pozdravlja skupno delo vseh slovenskih pedagogov z duhovščino.

Dr. Otokar Tauber, c. kr. profesor in katehet, pozdravlja v imenu katehetov in profesorjev iz Morave. Pravi, da so navdušeni od tega, ker vidijo tukaj pri nas katoliško idejo razširjeno med vsemi sloji. Ta triumfalni kongres je živa priča, da ni resnična trditve nasprotnikov, da katoličanstvo umira. Cilj kongresa je, da se spoznavamo in drug drugemu pomagamo. Kar je združil Bog, tega človek ne razdere. Želi božjega blagoslova pedagoškemu kongresu in vabi, da pridemo ob dani priliki tudi Slovenci k njim na Velehrad.

Dr. Dominik Gudek pozdravlja v imenu uredništva »Krščanske škole« v Zagrebu.

Bačič Josip pozdravlja v imenu društva »Hrvatske škole«, društva krščansko mislečega učiteljstva iz Istre. Pripoveduje, kako so nasprotni tovariši pred 2 leti prezrili njih predloge glede krščanske vzgoje in jih je to prisililo, da se odcpejo od njih in delajo v znamenju križa za svoje ideje.

Poslanec Korošec pozdravi v imenu poslancev hrvatsko - slovenskega kluba v državnem zboru, češ, da je njih življenje našemu enako. Imamo iste ideje, iste cilje, isto trdno moč, pa tudi isti pogum, zato raste naše število. Prepričan je, da pridejo krščanski pedagogi na površje, kakor so tudi oni, ki so prišli majhni na Dunaj, dosegli vsaj, da se upoštevajo.

Profesor Jarc pozdravi katoliške pedagoge v imenu predsedništva pripravljalnega odbora katoliškega shoda.

Dr. Pegan pozdravi katoliški pedagoški kongres v imenu deželnega odbora. Deželni odbor se zanima za delovanje učiteljstva, ker je učiteljstvu izročeno to, kar nam je najljubše — naši otroci. Najlepše delo imajo pedagogi, pa tudi težavno, ker morajo spraviti svoje delo v sklad z birokratskimi predpisi. Želi v imenu deželnega odbora kongresu božjega blagoslova.

V imenu naraščaja Hrvat-slov. kat. učit. abiturijentov pozdravi abiturijent Bock. Zborovati so hoteli na jugu, ko pa so izvedeli o pedagoškem kongresu, so prihiteli sem, da se ogrejejo ob izkušnjah enakomislečih pedagogov in okrepe za boj proti svobodomiselnemu učiteljstvu, ki je narodu v največji kvar. Prepričani naj bomo, da stoji za nami naraščaj, ki bo za nami nastopil in nadaljeval boj za katoliško idejo.

Predsednik pozdravi navzoče gospe okrajne nadzornike: Gabršek, Maier, Stiasny, Novak, Simon in Štrukelj.

Nato predava

profesor Demšar

O KATOLIŠKI ETIKI KOT VODITELJICI ČLOVEŠTVA.

Etična vprašanja so zelo aktualna. Kdor bi hotel etična vprašanja spraviti s sveta, bi moral udušiti v človeku naravo. Moderni filozofi so upeljali posebno etična društva v povzdigo morale. Te zahtevajo neko pošteno življenje brez madeža. Toda, dasi ta vplivajo v gotovih razmerah blažilno, vendar brez vere ne gre, ker mora še celo veren človek bojevati trde notranje boje vsled nesrečne naravne konstitucije. Poudarja, da mora biti voditeljica pri vzgoji le katoliška etika. Saj so nasprotniki vse, kar imajo dobrega, posneli iz katoliške etike. Katoliška etika je pa tudi edina stalna in ne le problematična. Je tudi najmilejša, ker ne zavrne onega, ki se pregreši proti njej, ampak ga dvigne, da se zopet povzpne do vzorov. Ona ne ukazuje le, ampak pomaga; saj ima le ona na razpolago nadnaravna sredstva. Zato more biti le on prava voditeljica človeštva.

Temeljito predavanje je bilo sprejeto z velikim aplavzom.

Nato predava

Miroslav Galović

iz Zagreba o temi:

UČITELJ IN KATEHET.

Na raznih zgledih dokazuje, kako more le skupno delovanje pedagogov s kateheti dovesti do pravih ciljev pri vzgoji mladine.

Tudi to predavanje je bilo od navzočih pedagogov z velikim navdušenjem sprejeto.

Tretji referat je imela gđc.

Marica pl. Kleinmayr,

in sicer:

KAKO MORE ŠOLA SODELOVATI, DA SE UTRDIJO TEMELJI SOCIALNEGA REDA.

Povdarja, kako je razširjeno dandanes že povsod protiversko mišljenje, anarhizem, svobodomiselnost in se širi povsod uporen duh, ki noče poznati nobene vlade, nikakega reda. Dokazuje, da ruši socialni red le brezversko mišljenje. Zakaj le veren človek pozna pokorščino, ki je edini temelj socialnega reda. Zato mora delovati šola pred vsem na to, da priuči mladino pokorščine. Pokorščina pa je le mogoča prava na podlagi vere. Edino verska vzgoja v šoli more torej utrditi temelje socialnega reda.

Predavateljica je s svojim govorom zelo navdušila navzoče zborovalce.

Popoldne je sledilo prvo predavanje gospoda strokovnega učitelja

Oldricha Otachala

iz Příbora:

VYCHOVA NABOŽENSKA A SNAHY PO UPLATNENI VYCHOY NEVEREČKE.

Govornik opisuje stremljenje svobodomislecev med Čehi odpraviti versko vzgojo. Pod plaščem narodnosti se skrivajo med njimi razna protiverska društva, ki skušajo vpeljati svoja načela tudi v šolo, kakor so že zelo razširjena po srednjih, posebno pa visokih šolah. Najbolj je razširjeno svobodomiselnost v celi Avstriji gotovo med Čehi in odtod se skuša vrniti med dobro katoliško moravsko ljudstvo. Zato je treba napeti vse moči, da se utrdi ljudstvo proti škodljivim vplivom. Dolgo je delovalo nasproti temu le duhovstvo, a v zadnjih časih mu je prisločilo na pomoč tudi katoliško učiteljstvo, ki se je združilo v svojih društvih, ki štejejo danes že nad 700 učiteljev in učiteljic in nad 200 profesorjev. Posebno uspešno je delo učiteljstva v raznih društvih, pred vsem med Orli. Vabi, da se združi vse katoliško slovensko učiteljstvo v zvezo, da bi se skupno bojevali proti brezverski vzgoji. Mi hočemo, da se vzgojuje mladino versko, da se jo utrjuje v katoliških načelih, da bi ji bil vzor — Kristus, da bi šolske knjige ne bile versko indifrentne, ampak prepojene z verskim duhom. Ravnamo se po besedah papeža Pija X.: Restaurare omnia in Christo! Nad Slovani pa naj zasije kot bojno znamenje križ, ki naj nas vodi k zmagi!

Govornik je govoril tako razločno in prepričevalno, da so ga zborovalci, četudi je govoril češki, večinoma razumeli in burno pritrjevali njegovim izvajanjem.

Nato je sledilo predavanje nadučitelja

Ivana Grada

iz Košane:

KATOLIŠKI UČITELJ, PRAVI VZGOJITELJ NARODOV.

Katoliškemu učitelju je vera ideal, ona mu je vir, iz katerega črpa moči za svoje neumorno delo. Katoliški učitelj prizna sam prvi avtoriteto v stvarniku in zato jo more le on vcepiti v otroška srca. Izpostavljen pa je zasmešanju. Razna imena in psovke lete nanj; ali naj se jih ustraši? Ne! Zalibog, da so naši lastni tovariši, ki nas najbolj blatijo in nam kriče, da smo izdajalci.

Kdo izmed vas se ne spominja onih blaženih časov, ko je čul iz materinih ust prve molitvice, onega trenutka, ko je stopil sredi med starši prvič k Gospodovi mizi, zadnjih maternih besedi: Bodi veren! Oni so zavrgli ta materni testament, zato jih grize črv in odtod izvirajo vse psovke. Ali smo hinavci, če se zvesto držimo maternih besedi, če iščemo tolažbe v molitvi, če stopamo z mladino k obhajilni mizi. Saj smo vendar prisegli, da bomo nam izročeno mladino versko vzgajali. Kdo bo pa versko vzgajal, če ni sam veren. Ne bojmo se sovražnih pušic. Ker smo pedagogi Kristusovi, moramo biti tudi vojaki Kristusovi. Kat. učitelj vzklika s katehetom: Le čez najino truplo imate pot do otroških src s svojim protiverskim strupom. Moderni pedagogi

vidijo v otroku neko bitje, katero skušajo nagačiti z različnimi vedami, katoliški učitelj pa vidi v njem podobo božjo. Kje naj dobi za svoje delo milosti kakor v molitvi, kje naj se odpočije, če ne na presv. Srcu Jezusovem. On ve, da je les križa v šoli najboljši vzgojitelj. Le katoličan ne pravi: Jaz delam le, za kolikor sem plačan. On ne čepi le v šoli, ampak gre med narod. On dela za narod, ker ve, da stavi narod svoj up nanj. Pravijo, da so ideali izginili, a v srcu katoliškega učitelja ne izginejo ideali. Dobro je naše ljudstvo, a ima tudi napake. Pri nas posebno pijačevanje. Kat. učitelj vidi pogubeno vplive in zastavi vse moči, da se ustavi to zlo. Kat. učitelj bodi tudi organizator, ne le narodov, ampak tudi svoj; in naj ne bo kat. učitelja, ki bi ne bil član naše Slomškove zveze. Dolgo so delovali naši nasprotniki pod Slomškovo podobo, a zavrgli so jo. Sveta vera naj nam bo luč, materni jezik pa ključ do prave vzgoje. Tudi v družini naj deluje kat. učitelj. Če se ne plašijo nasprotniki truda za svoja društva, čemu bi pa ne sodelovali katol. učitelji pri katoliških družtvih. Prídno pa naj se izobražuje s čitvom. V tem bodi tvoje geslo: Ne beri nič, kar ni katoliško! Bodí še tako trden, kdor bere nasprotno liste, postane mlačen, hladen in na vse zadnje mrzel za naše ideje. Zakaj pa bero nekateri nasprotno liste? Ta bi rad zvedel, kaj pišejo o njem, drugi pa bi rad slišal obo zvon. Prvemu pravim: Če ne boš čital, boš miren, pa jih še podpiraj, da te blatijo. Drugemu pa: Nikjer zvonovi tako lepo ne pojo, kakor doma. Tvoja dolžnost je pa, paziti tudi, da se ljudstvo ne zasupe s slabim čitvom. Ne pozabimo pa tudi prebražene D. M., ki nam je vzgojila največjega pedagoga. Ljubljene Marijin je naš narod slovenski, k njej ga dovajajmo. Nasprotnike posebno peče ime katoliški. Mi smo pa ravno na to ponosni in ga hočemo pogumno nositi. Razšli se bomo, s seboj pa vzemimo geslo:

Srce Tebi — premili Stvarnik
delo pa tebi — narod moj!

Ne da se popisati čustev, ki jih je vzbudil s svojim lepim govorom naš tovariš v srečni zborovalcev. Odobravanja ni hotelo biti ne konca ne kraja.

Ko se zahvali predsednik za predavanje, pozdravi zbrane pedagoge gosp. dež. odbornik dr. L. a m p e v imenu večine c. kr. deželnega šolskega sveta. Bili so časi, ko je bilo ljudstvo šoli nasprotno. Koliko težav je bilo, predno se je ustanovila kaka šola. V zadnjem času se je to preobrnilo — to pa po zaslugi Slomškarjev. Tisti, ki vas zasmučejo, bi morali biti vsakemu izmed vas hvaležni, ker ste dvignili ugled šole. Število šol se je zelo pomnožilo in vedno več je v ljudstvu veselja za šolo. Želi, da bi se okrepila Slomškova zveza na znotraj in se razširila na zunan. Mi bomo vedno zastopali načela, da mora katoliško ljudstvo imeti tudi katoliške učitelje in bomo zastavili v to svrhu vse svoje moči tudi v posameznih slučajih.

Nadzornik Štrukelj pozdravi kongres v imenu navzočih tovarišev.

Resolucije.

Sprejme se nato resolucija:
Zborovalci prvega kongresa slovenskih katoliških pedagogov sprejmo soglasno princip, da se osnuje: Zveza vseh slovenskih pedagoških katoliških društev — se sprejme soglasno.

Sprejme se predlog g. župnika Janca, naj se vpeljejo zopet za šolsko mladino šolarske maše, oziroma, kjer je razdeljen pouk, za popoldanske učence šolarske večernice.

S tem je bil zaključen prvi slov. kat. ped. kongres.

Uspel je nad vse pričakovanje krasno. Udeležba je bila velikanska. Velika dvorana hotela »Union« je bila polna. Navzoči hrvatski, češki, istrski in dalmatinski tovariši so zatrjevali, da jim bo spomin na ta kongres neizbrisin in da se poslavljajo od nas z najlepšimi vtisi, novim veseljem in okrepljenimi močmi za delo za skupne ideje.

Prijateljski sestanek.

Zvečer je bil na vrtu hotela Union prijateljski sestanek. Odkrito povemo, da smo zbrali toliko občinstva na svojem sestanku. Vse mize, vsi prostorčki na vrtu in verandi do zadnjega kotička zasedeni, mnogo jih je odšlo, ker niso dobili več prostora. To je bilo ljudstva, da si komaj skozi prišel. Veseli smo katoliški slovanski pedagogi, da imamo toliko prijateljev. To nam je v dokaz, da smo na pravem potu in v bodrilo k nadaljnjemu uspešnemu delovanju. Pa je bilo tudi res prijetno.

Požrtvovalne tovarišice v krasnih narodnih nošah so delile gostom lepe šopke, spremljali so jih tudi tovariši, godba in vmes petje naših pesmi pa razveseljevala srca gostov. Obiskali so nas razen tujih gostov tudi gg. deželni glavar in poslanci. Pozno v noč smo se ločili od naših ljubih bratov in sester, ki so venomer trdili, da jim ostane ta dan nepozabljiv.

Zborovanja slovenskih oúsekóv. ODSEK ZA KRŠĆANSKO IZOBRAZBO.

(Dalje.)

Sklenejo se po živahni debati sledeče resolucije:

Naše razmerje do umetnosti.

Slovensko-hrvatski katoliški shod uvaža veliki kulturni in blazilni pomen umetnosti, smatra pa samo take proizvode za dopustljive in prave, ki ne nasprotujejo niti po uprizerjeni snovi niti po zasnutku niti po obliki načelom pozitivnega kršćanstva.

Slov.-hrvatski katoliški shod priznava v cerkveni umetnosti napredek v razvoju umetniških idej in tehnike ob načelih pozitivnega kršćanstva; ne odklanja tudi modernih oblik, ako ne nasprotujejo verskemu in tradicionalnemu čutu domačega ozemlja in če morejo vzbujati istinito pobožnost.

Slov.-hrvatski katoliški shod izjavlja, da po svojem verskem stališču spoštuje tudi vse zgodovinskemu razvoju pripadajoče sloge zato, ker so vključili na podlagi žive vere in globokega razumevanja za potrebe katoliškega bogoslužja.

Slov.-hrvatski katoliški shod zahteva od domačih umetnikov resnih študij in poglobljenja v bistvo cerkvene umetnosti, združenih z zadostno tehnično spretnostjo, ako hočejo, da se njihovi proizvodi sprejemajo v liturgično uporabo.

Naše razmerje do starih umetnin.

Slov.-hrvatski katoliški shod vidi v svedokih prešlih dni dragocene podatke za razvoj umetnosti, umetninske obrti in estetičnih načel naše domačije ter priporoča vsem prizadetim faktorjem največjo pozornost.

Slov.-hrvatski katoliški shod smatra cerkvene umetnine prešlih dob za svedoke starodavne verske kulture, ki so največje pozornosti in pietetne vredne. Zato jih brez nujne potrebe ni odstranjati ali preosnavljati, temveč se je strogo ravnati po tozadevnih določilih knezoškofijskega ordinariata, odnosno po odredbah cerkvenih predstojnikov.

Slov.-hrvatski katoliški shod smatra za nujno potrebo, da vsak cerkveni predstojnik predloži svoje načrte in označi svoje namere knezoškofijskemu ordinariatu, kateri po vsestranskem premisleku določi, koliko in kako naj se popravi.

Slov.-hrvatski katoliški shod vidi v inventarizaciji cerkva in bogoslužnih umetnin najboljšo pot za njihovo nadziranje in ohranjenje ter želi, da se to popisovanje čimprej izvede.

Slov.-hrvatski katoliški shod želi, da se ljudstvo od poklicanih predavateljev poučuje o zgodovini njegove umetnosti in estetike in da ga ti opozarjajo na spomenike domače kulture, predvsem v izobraževalnih društvih.

Slov.-hrvatski katoliški shod priporoča javnim in privatnim faktorjem, da naj oddajajo neporabne stvari, ki imajo za preteklo dobo kakršenkoli pomen, domačim muzejem, da jih hrani in prepreči njihovo uničevanje in razvlačevanje v tuje roke.

Slov.-hrvatski katoliški shod želi iskreno, da bi pri tem ohranjanju predvsem županstva po deželi čim najintenzivnejše sodelovala, poročala in posredovala med lastniki kulturnih starin in med domačim muzejem, zato da taki spomeniki ne pridejo privatnim nabiralcem in po njihovem posredovanju prekupcem v roke, ki jih razkrope na vse vetrove, domovino pa oropajo pristnih svedokov samorastle kulture.

LEPOSLOVJE.

Referira obširno prof. Grafenauer. Referent poda najprej pregled o tem, kaj sta sklenila glede leposlovja drugi in tretji slov. katoliški shod in kaj se je od tega že izvršilo in kaj še ne. Resolucije sedanjega shoda se ozirajo v prvi vrsti na producente leposlovnih del — pisatelje, in na konsumente bralce. K temu oziranju so prišli katoliški shod razmere, ki so nastale zadnja leta na leposlovnem polju. Na eni strani primanjkuje pisateljev — deloma so pomrli, deloma so se odtegnili leposlovnemu delu, ker so drugod

preveč zaposleni; na drugi strani je slovensko pripovedno slovstvo zašlo v neki kavarniški in gostilniški milije, ki ni življenje, kakršno živi slovensko ljudstvo. Prvi pojav je nekaj naravnega in ga bomo lahko preboleli. Sedaj gre našemu narodu za biti ali ne biti. Ni čuda torej, da absorbira politično, izobraževalno, narodno-obrambno in gospodarsko delo toliko sil. Ko si ustvarimo pogoje svojega obstanka, bo brez dvoma zopet več sil na razpolago tudi za leposlovje. Drugemu pojavu pa se da odpomoči samo s tem, da najdejo naši pisatelji zopet pot v življenje slovenskega ljudstva. K temu naj pripomore predvsem resna in temeljita kritika.

Odsek se zedini nato na sledeče resolucije:

Za razvoj in razširjenje leposlovja se priporoča:

1. da naj zbirajo uredniki leposlovnih listov okrog sebe mlade pisatelje, jih podpirajo s knjigami in nasveti ter jih vzpodbujajo k resnemu delu po pravih načelih;

2. pisatelji naj se zavedajo plemenitega svojega poklica in zastavijo svoje moči, da zgrade z umetniško dovršenimi deli pot slabemu berivu;

3. občinstvo in zlasti knjižnice, bralna in izobraževalna društva naj store svojo dolžnost do pisateljev in urednikov z naročanjem in razširjanjem dobrih leposlovnih del;

4. resolucije trejtega slov. katoliškega shoda naj se izvedejo popolnoma, posebno tudi sklep, ki pravi: Katoliški slovenski listi naj priobčujejo svoje povesti potem tudi v ponatisku, kar velja tudi za »Dom in Svet«;

5. »Čas« naj postane po možnosti tudi leposlovno kritično glasilo, dočim naj se »Dom in Svet« omeji na krajše utemeljena priporočila oziroma svarila;

6. kritiki naj se po možnosti podpisujejo s pravim imenom pisca.

SPREJEM KOROŠKIH SLOVENCEV V LJUBLJANI.

Koroške udeležence katoliškega shoda, ki so prišli na shod v tako sijajnem, nepričakovanem številu, je na državnem kolodvoru sprejel gospod komercialni svetnik, državni in deželni poslanec Franc Povše, predsednik »Kmetijske družbe«. V vznesenih in pristranih besedah je pozdravil mile brate, koroške Slovence, v beli Ljubljani, zatrjujoč jih simpatij kranjskih rojakov, ki bodo zanje zastavili vse svoje moči, da jim pomagajo do boljše bodočnosti. Pozdravil je prevzisenega gospoda kneza in škofa dr. Baltazarja Kaltnerja, ki je prišel v Ljubljano skupno z verniki, poudarjajoč, da je slovensko ljudstvo globoko verno in da se bodo koroški Slovenci svojemu nadpastirju izkazali hvaležne. Gromoviti živokliči so zadoneli iz tisoč grl, ko je končal g. komercialni svetnik in škofjeloška godba, ki je tudi prišla k sprejemu, je zasvirala. Gospod državni in deželni poslanec Franc Grafenauer se je v iskrenih besedah zahvalil za prekrasen sprejem.

NAROČAJTE SE ŽE NAPREJ NA POROČILO O HRVAŠKO-SLOVENSKEM KATOLIŠKEM SHODU!

Udeležencem katoliškega shoda in vsem, ki jim je pri srcu prosep katoliške misli, priporočamo, da se že sedaj zgledajo kot naročniki na »Poročilo o katoliškem shodu«. — Poročilo bo za vsakega, ki se bavi s socialnim vprašanjem današnjega časa, velike važnosti; vsebinsko vrednost tega dela bodo dvignile tudi mnoge umetniške slike in bogata zunanja oprema. — Kdor si želi omisliti to poročilo, naj naznani to takoj ali najpozneje do 10. septembra Katoliški Bukvarni. — Udeleženci, ki se pravočasno zgledajo, bodo namreč dobili poročilo za zelo nizko subskripcijsko ceno.

Slavnostnega sprejema katoliškega shoda se je udeležilo 32 gasilnih društev; če všteto gg. načelnike, oziroma poveljnike, 573 članov. Udeležila so se sledeča društva: Gameljne, Rašica, Tacen, Pirniče, Sora, Preska-Medvode, Vižmarje, Ježica, Stožice, Črnuče, Nadgorica, Terzin, Lukovica, Komenda, Polhov Gradec, Cerklje, Zgor. Bernik, Stara Vrhnika, Stob, Štepanja vas, Verd, Zalog, Gorje, Zasp, Podutik-Glince, Dobrova, Bevke, Kamnagorica, Mojstrana, Breznica, Horjulj in Domžale. Slava našim gasilcem!

Ij šivalno razstavo ženskega oddelka S. K. S. Z. je otvoril v soboto društveni podpredsednik prof. Jarc, ki je v svojem nagovoru poudaril veliki pomen tihega dela ženskega oddelka

zveze za naše ženstvo in izrekel zahvalo neumorni učiteljici gđni. Globelnikovi in načelnici ženskega oddelka gospej Černičevi. Dvoje učenk se je zahvalilo v imenu udeleženk v vezani besedi. Razstavo je pozdravil tudi načelnik S. K. S. Z. za Koroško dr. Rožič in izrekel željo, da bi se kaj podobnega priredilo čimprej tudi v Celovcu. — Razstavo si je ogledalo ob katoliškem shodu mnogo ljudstva. Je pa tudi vredna, da se jo ogleda, ker obsega vsakovrstne jako lične izdelke, od preprostega šivanja do najfinejše vezbe. Posebno pohvalo zasluži oddelek za obleko za revne otroke! Razstava je cel teden otvorena. Oglejte si jo!

× × ×

— Slavnostne razglednice katoliškega shoda se še dobivajo, in sicer v Katoliški Bukvarni in v prodajalni katoliškega tiskovnega društva (pri Ničmanu) v Kopitarjevi ulici. Vse razglednice so umetniško delo, ki bo imelo trajen spomin. Naročajte jih! Posebno pozornost vzbujajo razglednice z besedilom posvetitve Breznadežni. Razglednice so po 10 vinarjev. Segajte po njih, razpošiljajte jih prijateljem in znancem.

Fine fotografične razglednice katoliškega shoda so na razpolago v »Katoliški Bukvarni« po 30 vin., navadne po 20 vin.

Nolranje politične zadeve.

ČEŠKI NEMCI PRI STÜRGKHU.

Dunaj, 27. avgusta. Danes so se pri min. predsedniku grofu Stürgkhu v imenu nemškočeške državnozbornske in bivše nemške deželnozbornske zveze v Pragi oglasili poslanci Bachmann, Knirsch, Krützner, Pacher, Roller, Schreiner in Wolf in mu oficijno predložili komotovski sklepe, ki vsebujejo naslednje nemške zahteve: 1. Pri sestavi deželnega proračuna in sprejemanju uradnih stvari je varovati popolno ravnopravnost in narodne koristi nemškega naroda na Češkem. 2. Ureditve učiteljskih plač; v deželni proračun je staviti potrebno vsoto. 3. Deželnozbornska volilna reforma se pred končno veljavno ureditvijo narodnopolitičnih vprašanj ne izpelje. 4. Ne uporabi se nobenih izvanrednih sredstev za uveljavljanje deželnozbornske volilne reforme. 5. Pri postavljanju ureditvi volilne reforme je v polni meri upoštevati nemške želje, zlasti glede uravnave 4. kurije. 6. Poizvedbe o narodni obmejnosti je do kraja izpeljati. 7. Na mestniško mesto v Pragi je imenovati nepristranskega upravnega uradnika. Posebej je deputacija min. predsednika opozorila na sedanjo konfiskacijsko prakso na Češkem in zahtevala takojšnje remedure. Glede zunanje politike so na podlagi tozadevnega sklepa v Komotovu zahtevali med drugim, da se država pri novi ureditvi gospodarskega razmerja z balkanskimi državami primerno ozira tudi na koristi čeških Nemcev. Končno je deputacija naglasila, da bi morali nemškočeški poslanci v državnem zboru nasproti vladi zavzeti najostrejšo opozicijo, ako vlada teh nemških zahtev ne bi v najkrajšem času izpolnila. — Odgovor ministrskega predsednika glasom nemških listov ni bil nezadovoljiv. Na kakke globoko segajoče odredbe v najbližji bodočnosti vlada nikakor ne misli in so vesti o oktroiranju deželnozbornske volilne reforme popolnoma brez podlage. Volilna reforma je sicer neobhodno potrebna, zgraditi se ima na podlagi medsebojnega sporazuma vseh prizadetih strank, zato mora to vprašanje nujno biti na sporedu bližnjih pogajanj. Končno je ministrski predsednik z ozirom na napovedana pogajanja apeliral na že večkrat dokumentirano nemško spravljenost na Češkem. — O uspehih konference bo razpravljala in sklepala nemška narodna zveza.

ČEHI PRI THUNU.

Praga, 27. avgusta. Danes so se pri namestniku knezu Thunu oglasili zastopniki bivšega češkega deželnozbornskega kluba in mu predložili zahtevo za takojšen razpis deželnozbornskih volitev. Novi deželni zbor naj bi rešil volilno reformo, nato se pa takoj razpuštil. Vsako drugo rešitev položaja češke stranke odklanjajo. Thun je to vzel na znanje in obljubil poročati vladi.

HOHENLOHE NE ODSTOPI.

Dunaj, 27. avgusta. Na merodajnem mestu izjavljajo, da so vse vesti o nameravanem odstopu trž. namestnika princa Hohenlohe popolnoma brez podlage.

HITRO JE ŠLO.

Dunaj, 28. avgusta. Italijanski poslanik vojvoda Avarna se je grofu Berchtoldu v posebnem obisku zahvalil, da je poravnal zadeve glede tržaških odlokov.

K TRŽAŠKIM NAMESTNIŠTVENIM ODLOKOM.

Trst, 27. avgusta. Splošno se smatra, da se je vladni komunike sicer izognil obliki, ki bi javno zavrnila odloke namestnika Hohenlohe, da je pa te odloke dejansko smatrati za odpravljene. Poleg italijanskih državljanov bi bili po teh odlokih prizadeti tudi drugi inozemci v občinski službi: 2 Švicarja in en otomanski podanik, ki se vsi že mnogo let nahajajo v mestni službi. Splošno se smatra Hohenlohevo stališče za omajano; sicer je bilo pa njegovo razmerje z italijansko liberalno stranko že od pomladi nepovoljno, ker ni bil k obedu nadvojvode Frana Ferdinanda v Miramaru povabljen tudi tržaški župan dr. Valerio, pač pa vsi državni in cerkveni dostojanstveniki. Italijani zelo hvalijo Berchtolda, da je stvar z odloki uravnal.

Balkanski dogodki.**RUSIJA IN ODRINSKO VPRAŠANJE.**

Peterburg, 27. avgusta. Videti je, da so gor do najvišjega mesta odločeni, da se v odrinskem vprašanju zaenkrat odreko vsaki diplomatski iniciativi, tembolj, ker zaveznika v tem oziru doslej nista pokazala posebne vneme. V merodajnih ruskih krogih se vedno bolj utrjuje prepričanje, da je za rusko stvar boljše, da Odrin ostane turški, ker bi ta trdnjava v bulgarskih rokah pomenjala trajno nevarnost za Carigrad in tako ogroževala vitalne ruske interese.

POGAJANJA MED BULGARIJO IN TURČIJO.

Carigrad, 28. avgusta. Med Bulgarijo in Porto so se pogajanja oficijelno začela. Glavne reči so pa že rešene. Turška vlada zahteva mejo, kakor jo je formulirala v svoji notji 19. julija. Pripravljena je pa odstopiti Bulgariji več krajev bulgarskega prebivalstva ob črnem morju in skleniti z njo ugodno pogodbo. Lozengrada Turčija ne odstopi.

SRBSKA DEMOBILIZACIJA.

Belgrad, 27. avgusta. Vojaški glavni stan se v soboto razpusti. Rezervisti in moštvo I. in II. poziva, ki je doslej dospelo v svoje garnizije, se je danes odpustilo. Mobilizacija bo v desetih dneh končana.

ANEKSIJA NOVIH POKRAJIN.

Belgrad, 27. avgusta. Kakor hitro se končno v vseh podrobnostih določi srbsko-črnogorska meja, se objavi kraljevi ukaz o aneksiji osvojenih pokrajin.

SRBIJA IN ČRNAGORA.

Belgrad, 27. avgusta. V poučenih krogih zatrjujejo, da se je s Črnogoro dosegel sporazum, glasom katerega pripadejo Črnigori mesta Peč, Džakovica, Bjelopolje in Plevlje, tako da bi Črnagora dobila celo Metohijo. Priznava ostane srbski. Srbija je pripravljena nasproti Črnigori odstraniti vse carinske in mejne ovire in v polni meri podpirati Črnogoro pri reorganizaciji armade; črnogorski gojenci bi študirali na belgrajski vojni akademiji. Zgradi se železniška zveza, ki bo šla event. prav do Bara, ako se bo dosegel primeren sporazum z italijansko pristaniško družbo v Baru. Ostala vprašanja se rešijo tekom časa.

Dnevne novice.

+ Častno občanstvo. Danes je izročila deželnemu odborniku dr. Evg. Lampetu krasno, umetniško izdelano diplomu častnega občanstva deputacija mesta Škofja Loka, ki so jo vodili g. župan Guzelj, načelnik okrajnega cestnega odbora škofjeloškega g. svetnik Jožef Hafner in duhovni svetnik Sinkovec. Izročil jo je dr. Lampetu župan Guzelj za zasluge, ki si jih je pridobil za mesto Škofjo Loko. Dr. Lampe je odgovoril, da mora svoje zasluge deliti z gospodi zastopniki mesta Škofja Loka, ker tudi njihov trud je dosegel, da se izvršujejo sedaj mestu in okraju tako koristna dela. Dr. Lampe je obljubil, da bo podpiral tudi druge težnje mesta in okraja Škofja Loka, zlasti pereče vprašanje vodovoda. — Krasna diploma, slikana od A. Ruda, kaže akvarelno sliko mesta Škofja Loka z deželnim in mestnim grbom ob strani. Okoli se vije zelena girlanda z narodnimi trobojnicami, okvir pa tvorijo pestro slikani meandri. Diploma je razstavljena v oknu Katoliške Bukvarne.

— Vzemena zavarovalnica. Kakor se nam poroča, je nadzorništvo Vzemene zavarovalnice v svoji seji z dne 22. t. m. izvolilo namesto pokojnega gospoda I. P. Vencajza predsednikom zavarovalnice gospoda Ivana Sušnika, stolnega kanonika v Ljubljani, in njegovim namestnikom gospoda Ivana Elsnerja, c. kr. finančnega oficijala v Ljubljani.

— S pošte. Imenovanja. Za poštarja v Ronkah je imenovan poštni odpravnik Jožef Turra, za poštarico v Begunjah pri Lescah poštna oficijanka Avgusta Kramer, za poštne oficijante poštni aspirantje: Aleksander Kump za Kranj in Henrik Besednjak za Pulj, za poštno oficijanko v Postojni aspirantka Marija Čepon. — Premeščanja. Poštarica Marija Schrey iz Begunj na Gorenjskem je premeščena v Lesce, poštni oficijant Samuel Perojevič iz Pulja v Trst, poštna oficijanka Angela Kerme iz Postojne v Škofjo Loko in Julija Bizjak od poštne urada Trst 1 k poštnemu uradu Trst 6. — Umirovljenja. Poštni oficijantki Marija Bučar in Justina Rihteršič sta umirovljeni. — Umrli sta poštarici Terezija Lisec v Borovnici in Gabriela Blinc v Vinici. — Poštni oskrbnik Ernest Stangher v Skadru je odlikovan z zaslužnim križcem. — Razpisani je poštni urad v Godoviču (III/3.). Pavšal za poštne slugo 150 K. Prošnje je vložiti v teku treh tednov.

— Izjava. V številki 14. »Slovenca« z dne 18. januarja 1913 je izšel pod rubriko »Jeseniške novice« članek pod naslovom: »Delavci pozor«. V tem članku se g. Anton Pongratz, uradnik na Jesenicah, kot bivši načelnik sedaj razpuščene tovarniške godbe napada in se mu očitja, da je na nedopusten način gospodaril s premoženjem razpuščene godbe. Predbaciva se mu, da je prodajal najboljše muzikalije, ne da bi izkazal, kam je prišel dotični izkupček. Nadalje se očitja g. Pongratzu, da kot načelnik in blagajnik bivše godbe ni napravil nikakih računskih zaključkov in da ni izkazal, na kak način se je porabilo godbeno premoženje, katerega bi moralo biti čez 22.000 kron. Tudi se očitja Pongratzu, da kljub dejstvu, da so bile godbene finance tako dobre, ni niti plačal naročenih muzikalij. Konečno se pozivljajo delavci, da naj pazijo na denar, katerega je upravljal g. Pongratz, in naj rešijo vsaj to, kar se še rešiti da. Obžalujemo, da je prišel pravkar imenovani, gosp. Pongratz se tihoč in zanj nadvse žaljivi članek v naš list. Podpisani odgovorni urednik Miha Mojskerc izjavljamo, da se je to zgodilo brez moje vednosti. Obžalujem in prelicujem vse v tem članku navedene žalitve in obdolžitve ter izjavljam, da so vse popolnoma neosnovane in brez vsake podlage. Priznavamo, da je g. Pongratz kot dolgoleten načelnik na najpoštenjše in najpametnejši način deloval v prosep tovarniške godbe, da ni štedil niti truda, niti lastnega denarja ter da je vedni primanjkljaj opetovano pokrival iz lastnega žepa. Obenem plačamo v roke odvetnika g. D. I. C. Oblaka v Ljubljani kot zastopnika g. A. Pongratza v dobrodelne namene, katere določi on sam, znesek 200 K in se zahvaljujemo g. Pongratzu, da je poravnava sprejel. — V Ljubljani. — Uredništvo »Slovenca«, Miha Mojskerc, odgovorni urednik.

— Porotno sodišče v Rudolfovem. Dne 25. t. m. Na zatožni klopi sedita Janez in Pavel Brajdič zaradi ponarjanja denarja. Janez je bil obsojen na štiri leta ječe, Pavel Brajdič pa na pet mesecev. — Nato je prišla na zatožno klop Marija Gros, rojena leta 1871. pri Višnjigori. Povila je dne 7. maja 1913 nezakonskega otroka in ga tako zamotala v ruto, da se je zadušil. Porotniki niso prišli do prepričanja, da bi imela namen otroka umoriti in so stavljeno vprašanje glede detomora z 8 glasovi proti 4 zanikali. Sodni dvor je obdolženko detomora oprostil, pač pa jo je obsodil prestopka po § 339. kaz. zak. (ker ni o prirodu poroda javila in k porodu klical človeka) na dvamesečni zapor, vračunajoč nad dvamesečni preiskovalni zapor. Obsojenko so izpustili takoj na prosto. — Na zatožni klopi sedi Jože Šutič, rojen v Gospiču dne 8. julija 1893, samski, železniški delavec, zadnji čas v Rožnem dolu, še nekaznovan. Obtožnica ga dolži uboja. Po pričah se dokazuje, da je prišel dne 25. maja t. l. popoldne v gostilno Jakubka v Rožnem dolu in se vsedel k Stojanu Gostovič. Ker sta se nekaj sporekla, je Šutič segel v žep po nož, mahnil trikrat po Gostoviču in ga zaklal. Porotniki so dano jim vprašanje potrdili. Sodni dvor je obsodil Šutiča v 3 in polletno ječo. — Popoldansko zasedanje. Marija Kalčič, rojena v Vinici, 28letna samska delničarka v Zalogu, je bila obtožena, da je 27. julija

porodila deklico in jo zadušila. Porotniki so vprašanje glede detomora potrdili. Sodni dvor ji je prisodil tri leta ječe. — Porotno zasedanje dne 27. t. m. Na zatožni klopi sedi Matija Ovniček, rojen 17. marca 1860 v Hrušici, vžitar v Mal. Slatenku; obtožen je, da je svojo ženo ubil. Obsojen je na sedem let ječe.

— Potnik Melichen umrl vsled kapli. Preiskava o uboju potnika Hermana Melichen je pokazala, da ni bil smrtnonevarno ranjen. Obdukcija je dokazala, da je imel samo na glavi malenkostno krvno podplutbo, da ni vsled te umrl, temveč le vsled možganske kapi — da mu je radi tega vrela kri iz ušes. France Rus mu je zadal le lahko poškodbo, zaradi katere se bode imel zagovarjati pri sodišču. Zaradi uboja pa se je kazensko postopanje ustavilo in Rus je na prostem.

— Kako je neki »kanonik« potegnil gospode častnike. Poroča se nam iz St. Petra, da so dne 18. avgusta k slavnostnemu obedu povabili ondodni častniki nekega kanonika, ki je slučajno prišel iz Postojne. Kot protiuslugo je pa ta kanonik z rdečim kolarjem povabil častnike k sijajnemu banketu v hotel »pri kroni«, kjer je najel tri sobe. Banket je bil sijajen. Po banketu je pa ta kanonik napumpal hotelirja za 100 kron in — odšel. Bil je slepar. Kako je z banketom, oziroma plačilom, ne vemo. Poroča se nam, da so tega sleparja v nedeljo prijeli orožniki v Planini.

Ljubljanske novice.

Ij Kako različno se v Ljubljani razumeva pospeševanje tujkega prometa, se je pokazalo zopet ob katoliškem shodu. Nekateri hoteli in gostilničarji so neprimerno dvignili cene jedil in pijač. Taki pojavi se pojavljajo v Ljubljani ob vsaki večji prireditvi. To je le na škodo tujskemu prometu, ker kar se enkrat navidezno dobi, pa se drugič izgubi. Zlata resnica, biti večkrat z manjšim dobičkom zadovoljnim, nekaterim ne gre v glavo. Odločno moramo v interesu tujkega prometa grajati, da je n. pr. gostilničar gosp. Krusch zahteval od pripravljalnega odbora, da mora vsak kmečki fant, ki se njemu nakaže, plačati za kosilo (juho, meso, dve prikuhi, kruh) 1 K 40 vin. Razume se, da pripravljalni odbor na to ni mogel pristati. G. Krusch pa je udaril nato na svojo pest in zelo podražil vino, pivo in jedi. Celot pri domačinih ni napravil izjeme. Nekaj nasprotnega je napravil lastnik hotela »Lloyd« g. Tavzes na Sv. Petra cesti št. 7, ki cene jedil in pijač ni prav nič zvišal in je tako pokazal, kako resno razume razvoj tujkega prometa. Taki gostilničarji so najodličnejši propagatorji tujkega prometa, ker za tujski promet je treba tudi pri gostilničarjih — kulantnosti.

Ij Gospa Danilova, odlična slovenska igralka, se je radi razmer v slovenskem gledališču definitivno odločila, da se poda v Ameriko. Pred odhodom priredi poslovljni večer.

Ij Poročil se je Bogomil vitez Gorup pl. Slavinjski z gđno. Nito Mathianovo, hčerko ces. svetnika arht. Ivana Mathiana ml.

Ij Provizoričnim učiteljem na mornaričnih šolah v Pulju je imenovan dosedanji učitelj na deški šoli v Spod. Šiški pri Ljubljani Ivan Kovač.

— Porotne razprave v Ljubljani. Kot prvi je stal pred poroto France Friškovec, 37 let stari sin posestnika iz Mengša, človek nasilne narave, pravi vaški strah, katerega se vse ogiblje in boji. Ta strah je prešel ljudem že tako v kosti, da si ga ne upajo niti naznaniti gosposki zaradi njegovih hudobnih dejanj. Topot je stal pred sodiščem zaradi požiga šupe Jožefa Znidarja. Pravi, da vedno zažiga, ali dokazati mu ne morejo. Pri ognju šupe Jožefa Znidarja sta pogorela tudi Janez Burin in Ana Robida. Škode je bilo 10.000 kron. Po daljšem posvetovanju se je sedem porotnikov izreklo za njegovo nekrivdo, vsled česar je takoj ječo zapustil. — Potem je prišla na zatožno klop Franca Erjavca, 24letna vdova iz Vojskega. Dne 7. julija je povila nezakonsko dete tako v cunje, da se je zadušilo. Pravi, da je to storila iz sramote. Obsojena je bila na dva meseca ječe.

Ij Izgubljene stvari ob času katoliškega shoda od 23. do 27. avgusta t. l.: denarnica z 97 kronami; zlata zaponka z rožami; denarnica z okrog 16 kronami; črna denarnica z okrog 50 kronami; pasja verižica z dve znamkama 1912, 1913; visitier z 40 kronami v papirju; damska torbica z 1 ključem in denarnico z vsebino 1 K; denarnica z 5 kosi po 1 K; črna denarnica z 1 K drobiža; bankovec za 20 K; zlata zapest-

nica z enim obeskom; črna denarnica z 12 do 13 kronami.

Ij Najdene stvari v času katoliškega shoda od 23. do 27. avgusta t. l.: kolo znamka »Styria«; bankovec za 10 kron; usnjata zapesnica s srebrno uro; zlata damska ura z verižico; 23 nabojev za samokres; fotografski aparat; 2 črna dežnika; 2 kroni; denarnica z vsebino 7 kron 50 vinarjev.

Zadnje vesti.**AVDIENCIA PRI CESARJU.**

Ischl, 28. avgusta. Notranji minister Heinold je bil danes od cesarja sprejet v avdienci.

OBRESTI SE NE ZNIŽAJO.

Dunaj, 28. avgusta. V seji Avstro-ogrske banke se je poudarjalo, da ne more biti govora o tem, da bi banka obrestni znižala. Isto je z angleške banko.

POLJSKE DEMONSTRACIJE.

Poznanj, 28. avgusta. Tu so priredili poljski narodnjaki velikanske demonstracije proti poljskim plemenitcem, ki so se odzvali vabilu nemškega cesarja in šli k njemu v goste. Nemška grofica Ziethen, o kateri so mislili, da je Poljakinja, so obmetali s plehastimi posodami; grofa Milczinskega so pa opsovali. Kljub pomnoženju policiji so Poljaki zasedli vse ceste.

SLOVAKI.

Budimpešta, 28. avgusta. Slovaška Matica je ob priliki 50 letnice izdelala nov narodni program.

OBSEDNO STANJE V AZIJSKI TURČIJI.

Carigrad, 28. avgusta. Nad Sandžakom Ismid je proglašeno oblegovalno stanje zaradi velikih nemirov.

GRŠKA MORNARICA.

Atene, 28. avgusta. Iz Aten odpotuje v Stettin oddelek vojne mornarice, da prevzame 6 torpedovk, ki so bile zgrajene v izdelovalnici bojnih ladij »Vulkan«.

CAR IN SULTAN.

London, 28. avgusta. »Daily Mail« oproča, da ni hotel ruski car Nikolaj sprejeti v Livadiji posebnega odposlanstva z lastnoročnim pismom turškega sultana (?).

NAPETOST MED ZJEDINJENIMI DRŽAVAMI IN MEHIKO.

Washington, 28. avgusta. Predsednik Zjedinenih držav Wilson je pozval vse državljane Zjedinenih držav v Mehiki, naj se vrnejo domov. Konzulom je pa naročil, naj bi zaradi vsakega nasilstva napravili osebno odgovorne mehiške uradnike.

REVOLUCIJA NA KITAJSKEM.

Berlin, 28. avgusta. V nemških krogih premišlujejo, kake odredbe bi ukrenili v slučaju, ako bi kitajski rebeli zopet nemško križarico »Emden« napadli. »Emden« je streljala na uoprne kitajske forte in jih prisilila k molki. Dve vladni kitajski križarici sta odpluli proti Nankingu, kjer vlada revolucija.

TURISTIKA.

Inomost, 28. avgusta. Berlinec Engel in sin notarja Kathreina sta šla v gore in ju ni nazaj.

Christofov učni zavod

kojega otvoritev je vzela visoka c. kr. deželna vlada na znanje, vpisuje ves mesec september vsak dan od 12. do 3. ure popoldne v Sodni ulici št. 1, I. nadstropje. — Najbolje obiskovan zasebni učni zavod. — Gojenke in gojenci tega zavoda pridejo najhitreje k dobremu kruhu. — Pouk v obeh deželnih jezikih. — Šolsko leto se prične 1. oktobra 1913 in traja samo 10 mesecev. — Šolnina nizka. 2581

DOBER**KLAVIR**

se radi odpotovanja po ceni prodaja. — Stari trg št. 22/II., vrata na levo. 2583

VRTNAR

popolnoma zmožen v sadnjarski in zelenjadni stroki, se išče. Vstop takoj. — Ponudbe na oskrbnišvo graščine, Impolca, p. Radna pri Sevnici. 2582

Hiša s trgovino se odda v najem

V hiši je že čez 25 let vpeljana trgovina, v njej sta tudi 2 sobi s pritliklami. — Več se izve pri lastniku M. Jakše-tu v Robu pri Velikih Laščah.

Haggard, Dekle z biseri. Povest iz Neronove dobe. K 2-20, vez. K 3-20. Katoliška Bukvarna.

Haggard je eden najslavnejših angleških pisateljev in njegova dela so prevedena v vse svetovne jezike. Obe povesti sta zajeti iz zgodovine dobe krščanstva in se odlikujeta po prekrasni vsebini, ki se bo vtisnila bralcu neizbrisno v spomin. Obe povesti sta polni dejanja iz življenja.

Reimmichl, Skrivnost najdenke. K —60, vez. K —90. Katol. Bukvarna.

Če pričneš čitati to povest, se zatopiš v njeno vsebino in je ne moreš prej odložiti, dokler je nisi prečital do konca.

Dolžan, Iz dnevnika malega porodneža. Ameriška humoreska. K 1-40, vez. K 2-30.

Kdor hoče ob knjigi preživeti par veselih brezskrbnih ur, naj si kupi to knjigo, ki je polna humorja.

Reimmichl, Črna žena. Zgodovinska povest. Cena K 1-40, vezana K 2. Povest. Katoliška Bukvarna.

Povest je zajeta iz najzanimivejše in najviharnejše dobe naše narodne zgodovine, namreč iz časa turških bojev in kmečkih uporov. Povest je vredna, da si jo nabavi vsaka slovenska hiša.

Bouget-Kalan, Razporoka. Roman. Cena K 2—, vez. K 3—. Katoliška Bukvarna.

Bourget nam slika v tem krasnem romanu zvezo med domačo srečo in javnim zakonodajstvom, med dušnim mirom zasebnika in kulturnimi boji človeštva. Kdor bo prečital ta roman bo iz njega spoznal bolje kot iz najtemeljitejših razprav kako neobhodno je potreben cerkven in zakramentalen zakon.

Champol, mož Simone. Roman. Cena K 1-90, vez. K 3—. Katoliška Bukvarna.

Dejanje tega psihološkega romana je markantno in značaji ostro rezani. Kdor bo bral ta roman imel bo celo dejanje tako živo pred očmi, kakor če bi gledal zanimivo dramo uprizorjeno na odru.

Sienkiewicz, Skozi pustinje in puščavo. Roman iz Mahdijevih časov. K 2-80, vez. K 3-90. Katoliška Bukvarna.

Svetovnoznani pisatelj nas v tem romanu povede širom Afrike in odgrinja pred nami s spretno roko vsa čudesa neznanih dežel. Roman je poln izredno zanimivih zapletljajev in privleče čitatelje nase z nepremagljivo silo.

Haggard, Roža sveta. Povest iz dobe tretje križarske vojske. K 2-80, vez. K 3-90. Katoliška Bukvarna.

Pleiweis, Kalinšek, Slovenska kuharica. 6. natis. Katoliška Bukvarna. Velika izdaja s slikami 5 K 20 vin., vez. 6 K. Okrajšana izdaja 3 K, vez. 3 K 60 vin.

To je najpopolnejša, najtemeljitejša in tudi najboljše slovenska kuhinjska knjiga. Gospodinja bo na podlagi te knjige znala okusno, pa tudi varčno kuhati. Velika izdaja vsebuje tudi mnogo večbarvnih tabel in obilico nazornih slik, ki kuharici olajšajo delo in jo uče, kako je treba pripraviti jedila za obed. Strokovnjaki so tej knjigi enoglasno priznali prvenstvo med slovenskimi kuhinjskimi knjigami.

Stoletna pratika, 20. stoletje (1901—2000). 1 K 30 vin., vez. 2 K. Katoliška Bukvarna.

Ta knjiga zelo poljubno razlaga vse, kar mora vedeti izobražen človek o časoslovju; dalje navaja mesečna pravila za gospodarstvo, najvažnejša zdravstvena določila in druge podrobne koristnosti.

Novak, Slovenska stenografija. I. del. Korespondenčno pismo. 3 K.

II. del. Debatno pismo. 2 K 40 vin. Katoliška Bukvarna.

Pisatelj je občeznani strokovnjak na tem polju in je sestavil svojo knjigo na podlagi mnogoletne teoretične in praktične skušnje. Knjiga je za Slovence velikega kulturnega pomena.

Urbanus, Knjiga o lepem vedenju. 3 K, vez. 4 K. Katoliška Bukvarna.

To je ena najpotrebnejših knjig za vsakega, bodisi priprostelega, bodisi izobraženega Slovenca. Knjiga o lepem vedenju nas namreč uči, kako se vedimo, da izpolnimo pravila dostojnosti in se priljubimo ljudem.

Graefenauer, Zgodovina novejšega slovenskega slovstva. Katoliška Bukvarna. I. del: Od Pohlina do Prešerna. 2 K, vez. 2 K 80 vin.

II. del: Doba narodnega prebujenja. 6 K 20 vin., vez. 7 K 20 vin.

To delo spada med najznamenitejša v slovenskem slovstvu. Kritika hvali na njej verne opise posameznih pisateljev in idej, v katerih so živeli, izborna analizo njihovih del in živahni mični način, kako so pogojeni literarni boji one, za razvoj našega slovstva tako važne dobe. Knjiga vestno uporablja vse virov, kolikor je sploh znanih.

Juvancič, Učna knjiga francoskega jezika. Za srednje in njim sorodne šole in

za samouke. Katoliška Bukvarna. I. del vez. 2 K 50 vin.

II. del z mnogimi slikami in načrtom Pariza vez. 3 K.

Velika prednost Juvancičeve učne knjige je ta, da ni prikladna zgolj za šolo, ampak tudi za samouke, ker je tako pregledno in praktično sestavljena, da se bo iz nje lahko vsak sam brez tuje pomoči privadil francoskemu jeziku. Pravila za izgovarjavo so izborna in istotako način izjave in nalog.

Cestni zakon za Kranjsko. 1912. 1 K 20 vin. Katoliška Bukvarna.

V javnem življenju prepotrebna in za vsakogar priporočljiva knjiga, ki jasno predločuje vsa določila novega cestnega reda.

Medved, Pocije, II. del. 4 K, vez. 5 K 40 vin. Katoliška Bukvarna.

Medved je pesnik-mislec in njegove pesmi smemo uvrstiti v vrsto prvih naših klasikov. Čim večkrat jih beremo, tem krasnejše misli se odpirajo pred nami. Kdor se zna utopiti v njegove pesmi, mu nudijo preobilo užitka.

Sardenko, Roma. Pocije. 2 K, vez. 3 K 20 vin. Katoliška Bukvarna.

Sardenko je mehka pesniška duša in njegova pesem, ki mu vre od srca, si tudi vedno najde pot do srca.

Sardenko, Mati sv. veselja. 1 K 10 vin., vez. 2 K. Katoliška Bukvarna.

Ta ljubka, religiozna pesnitev je žela povsod polno priznanja. Sardenko hoče z njo tudi z odrov vnemati ljudstvo za lepe in svete ideje, katere bi rad zasadil globoko v srce svojemu narodu. Mati sv. veselja je biser našega nabožnega pesništva in bo zasedala mnogo dobrega semena med slovenskim ljudstvom.

Alešovec, Kako sem se jaz likal. Povest slovenskega trpina. Trije zvezki, po 1 K 20 vin., vez. po 2 K. Katoliška Bukvarna.

Alešovec je pisatelj iz stare nepokvarjene šole ter je znal pisati v pravem narodnem duhu, pa tudi razumel svoje šale in zabavljice zabeliti s pristnim ljudskim humorjem. V povesti »Kako sem se jaz likal« nam je opisal zgodovino svojega šolanja, »likanja« tako mojstrsko, da bo služila našemu ljudstvu res v pouk in zabavo.

Steckenpferd- lilijino mlečno milo

je slejkoprej neobhodno potrebno za racionalno negovanje kože in lepote. Vsakdanje priznanje. Dobi se povsod a 80 vinarjev.

Sanatorium Emona v Ljubljani,

Komenskega ulica 4. Privatno zdravilišče za notranje in kirurške bolezni. — Porodnišnica. — Medicinske kopeli. Lastnik in šef-zdravnik: Dr. Fr. Bergano, primar. I. kir. odd. dež. boln.

"ZENIT"

Tovarne za Asbestškrilj „Zenit“

družba z omejeno zavezo Mor. Zumberk dobavljajo najboljši in najcenejši krovski materijal.

Zastopnik: Zajec & Horn, Ljubljana, Dunajska cesta 73.

Iz proste roke se proda nova

pritlična hiša

s 4 sobami, vodovodom in malim vrtom. Hiša stoji ob deželni cesti blizu sodišča v Ribnici, in je pripravna za obrt ali trgovino. Vprašaj se pri upravi lista pod št. 2507. (Znamka!)

Učenec

precejšnje izobrazbe, se odda za

sedlarsko obrt

proti primernemu plačilu. Učenec je iz poštene hiše ter precej krepke rasti. Zeli se oddati v kako pošteno krščansko hišo in sicer na deželo. Zeli takoj vstopiti. Naslov se polizve v upravi „Slovenca“ pod številko 2531.

Zaloga vina!

Podpisani imajo veliko zalogo izvrstnega belega in črnega vina lastnega pridelka. Naročila se izvršujejo na debelo in na drobno bodisi krmarjem, društvom kakor tudi posameznim družinam. Vzorci na razpolago. Vino se prodaja po zelo nizki ceni.

Cantine Corazza, Levade, Istra.

Avtomobilna zveza

Idrija, Logatec, kolodvor.

Odhod iz Idrije:	Prihod v Logatec:
ob 6— zjutraj	ob 7-50 zjutraj
" 12— opoldan	" 1-40 popoldan
" 3-30 popoldan	" 5-10 popoldan

Odhod iz Logatec:	Prihod v Idrijo:
ob 8-30 zjutraj	ob 10-20 zjutraj
" 2-30 popoldan	" 4— popoldan
" 6-30 zvečer	" 8-15 zvečer

Cene z avtomobilnim omnibusom:

	I. razr.	II. razr.
Idrija-Logatec ali naspr.	K 3—	K 2—
Idrija-Godovič	" 1-50	" 1—
Godovič-Hotedrška	" 1-50	" 1—
Hotedrška-Logatec	" 1-50	" 1—

Cene s kombiniranim avtomobilom:

	I. razr.	II. razr.
Idrija-Logatec ali naspr.	K 3—	K 2—
Idrija-Godovič	" 1-50	" 1—
Godovič-Hotedrška	" 1-50	" 1—
Hotedrška-Logatec	" 1-50	" 1—

Označena vožnja se vrši vsak delavnik, omnibus vozi vsak dan opoldan, ob nedeljah in praznikih vozi le opoldan omnibus.

Točnost se po možnosti vzdržuje, vendar pa ne prevzame nobene odgovornosti za morebitno zamudo.

Valentin Lapajne v Idriji.

2574

AUTO

Popolnoma nov auto, eleganten, prvovrstne znamke, ki pride iz tovarne se proda radi rodbinskih razmer po dogovoru in proti popustu na račun plačane vsote, event. vzame starejši avto v protiračun.

Vprašanja pod »Auto 2574« na upravo lista.

Važen oglas „Slovenske Straže“! — Citajte!

V današnjih težavnih razmerah zamorete obogatiti le s srečko!

Turška srečka

poročljivejša srečka, ker ima šest žrebanj vsako leto, ker znašajo glavni dobitki vsako leto 400.000, 400.000, 400.000, 200.000, 200.000, 200.000 zlatih frankov, ker vsaka srečka mora zadeti najmanj 400 frankov, ker je tedaj zanjo izdan denar varno naložen kot v hranilnici, ker igra še dolgo vrsto let in obdrži kupec po izplačilu kupnine trajno igralno pravico brez vsakega nadaljnjega vplačevanja, ker znaša mesečni obrok samo 4 krone 75 vinarjev, in ker zadobi kupec že po vplačilu prvega obroka izključno igralno pravico.

Pozor! Prihodnje žrebanje se vrši dne 1. oktobra 1913! 1 turška srečka in 1 srečka italijanskega rudečega križa z 10 žrebanji vsako leto na mesečne obroke po samo 6 K.

Po žrebanjih izhajajo slovenska poročila o vzdignjenih številkah.

Pojasnila daje in naročila sprejema za „Slovensko Stražo“ g. Valentin Urbančič, Ljubljana, Kongresni trg 19. Sprejmejo se marljivi sotrudniki pod ugodnimi pogoji.

Ugledna deželna zavarovalnica za življenje išče za ::

Kranjsko in Koroško event. tudi za Primorsko in Dalmacijo

2514

sposobnega

generalnega reprezentanta!

Strokovno naobraženi z dobrimi referencami blagovolijo svoje ponudbe nasloviti pod „Ravnateljstvo 918/2514“ na upravništvo tega lista.